

HØGSKOLEN STORD/HAUGESUND

Arv av ikke-børsnoterte aksjer

Bacheloroppgave utført ved

Høgskolen Stord/Haugesund – Økonomisk-administrativ utdanning

Av:	Kandidatnummer:
Audun Melby	29
Eivind Knudsen	21
Vegard Nordtveit	9

Dette arbeidet er gjennomført som ledd i bachelorprogrammet i økonomi og administrasjon ved Høgskolen Stord/Haugesund og er godkjent som sådan. Godkjennelsen innebærer ikke at HSH innestår for metodene som er anvendt, resultatene som er fremkommet og konklusjoner og vurderinger i arbeidet.

Bacheloroppgavens tittel: Arv av ikke-børsnoterte aksjer

Audun Melby

Eivind Knudsen

Vegard Nordtveit

Veileder: Simon Næsse

Gradering: *Offentlig*

Sammendrag

I denne oppgaven har vi valgt å skrive om de nye endringene i arveavgiftsloven. Videre avgrenset vi vår oppgave til å gjelde arv av ikke-børsnoterte aksjer. Tittelen på vår oppgave ble derfor ”Arv av ikke-børsnoterte aksjer”. Som problemstilling valgte vi å se på om lovgiver oppnår sitt formål med endringene i arveavgiftsloven. For å kunne svare på problemstillingen har vi definert lovgivers formål, og kommet frem til at lovgivers formål er ” For det første ønsker lovgiver å få en likere skattlegging av ulike formuesobjekter ved arv, og for det andre ønsker lovgiver å gjøre det vanskeligere å gjøre tilpasninger for å unngå å betale deler eller hele arveavgiften”.

Siden denne oppgaven omhandler lovendringer og bruken av arveavgiftsloven, har vi valgt å skrive en oppgave basert på juridisk metode. Vi har begrunnet valg av metode, tolket en rettsregel og anvendt denne rettsregelen på faktum. Ved anvendelse av rettsregel valgte vi å lage noen fiktive bedrifter, dette for på en lettere måte kunne sammenligne arveavgiften i 2008 i forhold til 2009. Videre har vi, for å svare på andre del av formålet til lovgiver, sett på utvalgte mulige tilpasningsmuligheter for å unngå å betale hele eller deler arveavgiften.

Gjennom vårt arbeid har vi konkludert med at lovgiver har oppnådd sitt formål med endringene i arveavgiftsloven. Ulike formuesobjekter skattlegges nå likere ved arv enn tidligere, og det har blitt vanskeligere å gjøre tilpasninger for å unngå å betale deler eller hele arveavgiften.

Forord

Vi er en gruppe på 3 studenter som har skrevet denne obligatoriske oppgaven som et ledd i å fullføre vårt bachelorstudium i økonomi og administrasjon ved Høgskolen Stort/Haugesund. Oppgaven er hovedsakelig blitt skrevet i tidsrommet mellom januar og mai, men arbeidet med utarbeidelse av temaet startet allerede høsten 2008.

Temaet vi har valgt å skrive om er de nye endringene i arveavgiftsloven som ble vedtatt høsten 2008. Av den grunn har vi valgt å forme oppgaven vår som en rettslæreoppgave.

Å skrive denne oppgaven har vært en lærerik og interessant prosess for oss. Vi har lært mye om utarbeidelse av lover og avgifts- og skatterettslige spørsmål. I tillegg har det vært en stor utfordring for oss, som økonomistudenter, å skrive en rettslæreoppgave.

Først og fremst vil vi rette en stor takk til vår veileder Simon Næsse, som har kommet med gode innspill og konstruktive tilbakemeldinger til vår oppgave. Vi vil også rette en takk til Knut Terje Fagerland, Deloitte og Jarle Haugen på Tveit regnskap som har vært gode diskusjonspartnere for oss underveis i oppgaveskrivingen

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	III
Forord.....	IV
1 Innledning	1
1.1 Bakgrunn for valg av tema og problemstilling.....	1
1.2 Problemstilling.....	2
1.3 Avgrensninger og forutsetninger.....	2
1.4 Formålet med undersøkelsen.....	3
1.5 Kort innføring i lovendringene	3
1.6 Definisjon av lovgivers formål	3
1.7 Oppbygning av oppgaven i hovedtrekk med begrunnelse	5
2 Definisjoner, begreper og sentral lovtekst.	7
2.1 Skatt og arveavgift	7
2.2 Aksjer, aksjeselskap, ikke-børsnotert	7
2.3 Gjennomskjæring (ulovfestet skattemessig tilsidesettelse)	8
2.4 Arveavgiftsloven § 11A 2008	9
2.5 Arveavgiftsloven § 11A 2009	9
3 Juridisk metode.....	10
3.1 Valg av metode	10
3.2 Definisjon av rettsregel.....	12
3.3 Begrepet ”å tolke rettsregelen”	12
3.4 Rettskildeprinsipper/rettskilderegler	13
3.5 Rettskildefaktorene.....	14
3.5.1 Lovtekster.....	14
3.5.2 Lovforarbeider, annet bakgrunnsstoff og etterfølgende lovgiveruttalelser.....	15
3.5.3 Rettspraksis.....	17
3.5.4 Andre myndigheters praksis	18
3.5.5 Privates praksis (sedvane).....	18
3.5.6 Rettsoppfatninger (særlig i juridisk litteratur)	19
3.5.7 Reelle hensyn (rettsanvenderens vurdering).....	19

3.6 Harmonisering mellom rettskildefaktorene	20
4 Tolkning av rettsregel.....	21
5 Kort presentasjon av fiktive bedrifter (faktum)	24
6 Utregning av arveavgiften for 2008 og 2009 på fiktive bedrifter	25
6.1 Forutsetninger vi tar ved utregning av arveavgiften	25
6.2 Utregning av arveavgiften i 2008 på fiktive bedrifter.....	26
6.2.1 Gjeldende lover i 2008	26
6.2.2 Hvordan man regner ut arveavgiften i 2008.....	27
6.2.3 Utregning av arveavgift 2008.....	28
6.3 Anvendelse av rettsregel på fiktive bedrifter i 2009 (subsumsjon)	30
6.4 Sammenligning av resultatene etter utregning av arveavgift	33
6.4.1 Sammenligning.....	33
6.4.2 Oppsummering	34
7 Tilpasningsmuligheter	37
7.1 Personlig belåning av aksjer.....	37
7.2 Innlemming av arvingen på et tidlig tidspunkt	40
7.3 Tiden mellom 1. januar og rådighetservervet.....	41
7.4 Realisasjon eller investering i eiendeler som ikke inngår i skattemessig formuesverdi med omsetningsverdi.....	42
7.5 Fordeling av aksjene på flere personer.....	44
7.6 Verdsettelse til 100 prosent og kontinuitetsprinsippet.....	45
8 Konklusjon.....	46
8.1 Mulige feilkilder som svekker konklusjonen.....	47
9 Kildeliste	48
Vedlegg 1.....	52
Vedlegg 2.....	54

1 Innledning

1.1 Bakgrunn for valg av tema og problemstilling

Høsten 2008 kom Ot.prp. nr 1 2008-2009, som blant annet omhandlet endringer i arveavgiftsloven. Arv av ikke-børsnoterte aksjer var én av disse endringene. I Norge var det i 2007 ca 147000 aksjeselskaper (Statistisk sentralbyrå, 2007). Av disse var kun 210 børsnoterte (Oslo børs, 2007). Antakeligvis vil det til enhver tid være bedrifter som står ovenfor generasjonsskifter, noe som innebærer at eierne ønsker å overføre aksjene i selskapene til neste generasjon.

Etter at nevnte Ot.prp kom ut, ble arv av ikke-børsnoterte aksjer heftig debattert i landets medier hele høsten. Blant deltakerne i debatten var Regjeringen, NHO og ulike økonomer ved landets økonomiske høgskoler.

I forbindelse med valg av problemstilling kom det føring fra høgskolen om at problemstillingen måtte ligge innenfor skatterett, rettslære eller finansregnskap for de som på sikt ville søke autorisasjon som regnskapsførere. Dette er noe vi ikke ville utelukke å gjøre, så denne føringen satte begrensninger for vårt valg. I tillegg hadde vi som utgangspunkt at vi ville skrive om noe dagsaktuelt. Dermed ble arv av ikke-børsnoterte aksjer valgt som tema for oppgaven.

Innenfor det valgte temaet var det flere interessante spørsmål som dukket opp. Det var, med bakgrunn i nevnte føringer, viktig for oss å ikke skrive en samfunnsøkonomisk oppgave. Derfor ble problemstillinger av typen ”er det fornuftig av lovgiver å endre arveavgiftsreglene” eller ”hvor høy kan arveavgiften være før det blir umulig å gjennomføre generasjonsskifter i familiebedrifter” utelukket. Derimot syntes vi det var både relevant og interessant å finne ut om lovgiver klarer å oppnå det de ønsker med lovendringene. Med dette utledet vi problemstillingen som framgår i punkt 1.2.

1.2 Problemstilling

Problemstillingen i denne oppgaven er:

Oppnår lovgiver sitt formål med endringene i arveavgiftsloven?

1.3 Avgrensninger og forutsetninger

I denne oppgaven har vi valgt kun å fokusere på de endringene i arveavgiftsloven som gjelder arv av norske ikke-børsnoterte aksjer.

Vi har valgt å bruke fiktive bedrifter i utregningen av arveavgiften. Grunnen til dette er at det er den skattemessige formuesverdiens størrelse som er av betydning for oss i forhold til utregningene i oppgaven. Dermed unngikk vi å bruke tid på å lete opp ikke-børsnoterte aksjeselskap, hvis eneste relevante egenskap for oss var å inneha den skattemessige formuesverdien vi var ute etter.

Vi har i tillegg gjort noen forutsetninger i forhold til selve utregningene av arveavgift som vi gjør i 2008 og 2009. Disse presiseres i punkt 6.1.

I oppgaven har vi ofte omtalt aksjeselskap som bedrift, foretak eller virksomhet.

Ved overføring av ikke-børsnoterte aksjer, spiller det ingen rolle om man har arvet aksjene eller fått de i gave. Det er de samme reglene som gjelder i begge tilfeller. Av den grunn har vi benyttet disse begrepene om hverandre. Poenget er at de ikke-børsnoterte aksjene har blitt overført fra én generasjon til neste generasjon, og for avgiftsutmålingen spiller det da ingen rolle om aksjene har kommet som arv eller gave.

1.4 Formålet med undersøkelsen

Formålet med undersøkelsen er å finne ut om lovgiver oppnår sitt formål med endringene i arveavgiftsloven, jamfør problemstillingen og avgrensningene for oppgaven.

1.5 Kort innføring i lovendringene

Under dette punktet vil vi gi en kort beskrivelse av de endringene lovgiver har gjort i forhold til det som er relevant for denne oppgavebesvarelsen.

I korte trekk har lovgiver endret arveavgiftsloven (aal.) § 11A fra 1.januar 2009. Det har blitt satt nye rabattsatser for verdsettelsen av ikke-børsnoterte aksjer og innført et rabattak, der overskytende verdi går inn i arveavgiftsgrunnlaget med 100 prosent. Videre har aal. § 11A satt nye føringer for eierstyrte disposisjoner tiden mellom 1.januar og rådgighetservivet. I tillegg har man i vedtak om avgift til statskassen på arv og gaver for budsjetterminen 2009 (vedtak, 2008) satt nye prosentsatser og innslagspunkt for arveavgiften.

1.6 Definisjon av lovgivers formål

For å kunne svare på om lovgiver oppnår sitt formål med endringene i arveavgiftsloven, er det nødvendig å definere selve formålet. Dersom vi ikke klarlegger kriteriene for måloppnåelse, er det umulig å mene noe om formålet er oppfylt eller ikke. I kapittelet om juridisk metode, punkt 3.5.2, gis mer generell informasjon om lovforarbeider, og på hvilken måte lovforarbeider får avgjørende betydning når formålet med en lov skal klarlegges.

Vi var likevel opptatt av å få en nærmere redegjørelse for formålet med endringene i arveavgiftsloven hva angikk ikke-børsnoterte aksjer. Derfor gjorde vi noen forespørsler via e-post til personer som har vært en del av de organer som har jobbet med lovendringen. Både statssekretær Roger Sandum (Sosialistisk Venstreparti) (vedlegg 1), stortingsrepresentant Torgeir Micaelsen (Arbeiderpartiet) (vedlegg 2) henviser til at formålet er gitt i Ot.prp. nr.1 2008-2009 og Innst. O. nr. 1 2008-2009. Man bør imidlertid være forsiktig med å tillegge

enkelpersoners uttalelser/meninger vekt i forhold til lovgivers formål med lovendringer. Uttalelser i etterkant av et lovvedtak vil uansett kun stå for den enkeltes regning, og kan gjenspeile denne personens politiske mening. Dermed kan det være at denne personens uttalelse ikke gir et korrekt bilde av lovgivers vilje. Vi har derfor ikke lagt vekt på svarene vi fikk fra disse personene. Likevel registrerer vi at det henvises til de nevnte kildene.

Både Ot.prp. nr. 1 (2008-2009) (av 26.09.2008) og Innst.O. nr. 1 (2008-2009) (av 20.11.2008) påpeker at dagens ordning (2008) gir ”åpning for tilpasninger for ytterligere reduksjon av arveavgiftsgrunnlaget”. Begrunnelsen for dette vises ved et eksempel der lånetiltak bidrar til å fjerne avgiftsgrunnlaget på overføring av aksjene. Med henvisning til dette eksempelet står det videre:

” En aksjerabatt med slike virkninger innebærer et meget stort hull i avgiftssystemet, og bør ikke videreføres. På bakgrunn av dette og Regjeringens målsetting om økt likebehandling, en mer rettferdig utforming av arveavgiften og en bedre fordelingsprofil, foreslår departementet en vesentlig innstramning i reglene for verdsettelse av ikke-børsnoterte aksjer og andeler.”

For oss fremstår ord og uttrykk som ”økt likebehandling, rettferdig utforming og bedre fordelingsprofil” som vage, betydningen av disse ordene kommer ikke tydelig frem. Andre regjeringspartier kunne brukt de samme ordene, likevel kunne de hatt et helt annet innhold. Eksempelvis vil det som fremstår som ”rettferdig” for Høyre ikke nødvendigvis være det samme som ”rettferdig” for Regjeringen. På det dominerende regjeringspartiets hjemmeside (Arbeiderpartiet), står det at ”Vi vil ha et skatte- og avgiftssystem som oppleves som rettferdig. Skattesystemet skal bidra til en rettferdig fordeling ved at de som har høye inntekter og store formuer betaler en større andel av inntekten sin i skatt enn de som har mindre” (Arbeiderpartiets websikon, u.å.). Dette, sammen med påstander om at ”de 10 prosent rikeste (målt etter nettoformue) eide om lag 90 prosent av verdien av alle unoterte aksjer (målt til skattemessig verdi) i 2006” (St.prp nr.1 2008-2009), kan få oss til å tro at poenget er å skattlegge ”de rike” hardere. Samtidig mener vi det blir feil å trekke inn ett av de tre regjeringspartienes mening om rettferdig fordeling som en del av lovformålet. Ot.prp. og Innst.O. bør få tale for seg selv. Å dra inn flere kilder vil kanskje bidra til å dra oss vekk fra lovgivers egentlige formål.

I tillegg kommer det fram av St.prp. nr 1 2008-2009 (av 26.09.2008, samme dag som Ot.Prp. nr 1 2008-2009):

”Mangelfull likebehandling innenfor dagens arveavgift svekker avgiftens legitimitet. Et hovedproblem er rabatten på 70 pst. som kun gjelder ved verdsetting av ikke-børsnoterte aksjer og andeler i ansvarlige selskap og kommandittselskap. Mottakere av reelt like stor arv eller gave kan dermed få svært forskjellig arveavgift avhengig av hva som mottas, hvordan overføringen er organisert, og om overdratt virksomhet er et aksjeselskap eller enkeltpersonforetak.”

Med utgangspunkt i nevnte Ot.prp, Innst.O. og St.prp anser vi formålet med endringen av arveavgiftsloven § 11A for å være todelt:

For det første ønsker lovgiver å få en likere skattlegging av ulike formuesobjekter ved arv, og for det andre ønsker lovgiver å gjøre det vanskeligere å gjøre tilpasninger for å unngå å betale deler eller hele arveavgiften.

Med likere skattlegging av ulike formuesobjekter ved arv mener vi at ulike formuesobjekter skal skattlegges likere ved arveoppgjør. Hovedregelen i arveavgiftsloven § 11 gir anvisning på at verdsettelsen skal settes til antatt salgpris (altså antatt markedspris), mens unntaket for arv av ikke-børsnoterte aksjer i aal. §11A har frem til 2009 gitt opptil 70 prosent rabatt på verdsettelsesgrunnlaget. Denne store forskjellen i verdsettelse gir store utslag i arveavgiften. Med endringene mener vi at man søker å få til en likere skattlegging av alle formuesobjekter. Videre påpeker nevnte Ot.prp og Innst.O at det er mulig å gjøre tilpasninger for å slippe unna med mindre arveavgift ved arv av ikke-børsnoterte aksjer. Dette ønsker man å hindre ved de nye endringene.

1.7 Oppbygning av oppgaven i hovedtrekk med begrunnelse

Allerede i innledningen har vi definert lovgivers formål med endringen i arveavgiftsloven. Deretter tar vi med et lite kapittel der vi definerer noen relevante ord og begrep. I tillegg tar vi her med lovteksten til de mest sentrale paragrafene i oppgaven.

Som det fremgår av punkt 1.6 definerte vi lovgivers formål med lovendring til å være todelt.

”For det første ønsker lovgiver å få en likere skattlegging av ulike formuesobjekter ved arv, og for det andre ønsker lovgiver å gjøre det vanskeligere å gjøre tilpasninger for å unngå å betale deler eller hele arveavgiften.” For å finne ut om lovgiver oppnår første del av sitt formål vil vi sammenligne hva som må betales av arveavgift for ulike skattemessige formuesverdier på ikke-børsnoterte aksjeselskap i 2008 og 2009. Bakgrunnen for dette er at verdsettelsesgrunnlaget er forskjellig ved arv av ulike formuesobjekter, og ikke-børsnoterte aksjer har vært gunstig verdsatt ved arv. Vi antar at dersom det med de nye reglene har blitt enda gunstigere å arve ikke-børsnoterte aksjer, vil ikke denne delen av formålet nås. Når vi skal gjøre disse utregningene må vi ta utgangspunkt i det lovverket som gjelder. Derfor begynner vi med et kapittel om juridisk metode, der vi først begrunner valg av metode for oppgaven, for deretter å greie ut om metoden. Dette kapittelet setter vi i sammenheng med neste punkt i oppgaven: Tolkning av rettsregel for verdsettelse av norske ikke-børsnoterte aksjer ved arv etter gjeldende regelverk i 2009. Etter dette vil vi klarlegge faktum ved å konstruere fiktive bedrifter av ulik størrelse, for så å anvende rettsregelen på disse. Vi regner så ut arveavgiften slik den ville vært i 2008 og 2009, og sammenligner resultatene av utregningen.

For å finne ut om lovgiver når andre del av sitt formål med lovendringen, ser vi om det finnes muligheter for tilpasninger i forhold til å unngå å betale deler eller hele arveavgiften. Det er viktig å presisere at de mulige metodene vi trekker frem ikke er uttømmende. Det finnes helt sikkert andre mulige tilpasningsmetoder vi ikke har med i denne oppgaven, både lovlige metoder, måter som ligger i på grensen til det som er lovlig, og ulovlige metoder. Ulovlige tilpasningsmetoder er imidlertid utelukket fra oppgaven. Begrunnelsen for de valg av mulige tilpasninger vi har valgt å ta for oss, og hvordan vi har arbeidet for å komme fram til disse, vil vi greie ut om i punkt 7.

Til slutt, i konklusjonen, vil vi vurdere om lovgiver har oppnådd sitt formål med endringene i arveavgiftsloven.

2 Definisjoner, begreper og sentral lovtekst.

Vi har valg å ta med et eget kapittel med noen ord og begreper som vi mener trenger en nærmere forklaring, slik at vi unngår å måtte definere disse senere i oppgaven. I tillegg har vi tatt med arveavgiftsloven § 11A, slik den var i 2008 og slik den er i 2009.

2.1 Skatt og arveavgift

Skatt er ytelser (som regel i penger) som skjer etter pålegg med hjemmel i lov, fra private (både fysiske og juridiske personer) til det offentlige (staten, fylkeskommunene og kommunene) uten noen direkte motytelse til den enkelte skattebetaling. Skattesystemet består, i tillegg til skatt, av avgifter, som er en fellesbetegnelse på en rekke ulike ytelser til det offentlige. Man trekker ikke opp noen grense mellom skatt og avgifter (Gisle, 2007). Når en person arver av en annen, utløser dette en tvungen innbetaling av penger fra den som arver til staten. Dette kalles arveavgift, og reguleres av lov om avgift på arv og visse gaver av 19.juni 1964 nr. 14 (arveavgiftsloven, aal.).

2.2 Aksjer, aksjeselskap, ikke-børsnotert

En aksje betegner enten innskudd i et aksjeselskap (også aksjeinnskudd) eller den eierandel i et aksjeselskap som svarer til aksjens pålydende i forhold til samlet aksjekapital. I norske aksjeselskaper skal alle aksjer lyde på like store beløp (Henriksen, 2005).

Etter lov om aksjeselskaper av 13. Juni 1997 nr. 44 § 1-2, annet ledd, forstås aksjeselskap ”med ethvert selskap hvor ikke noen av deltakerne har personlig ansvar for selskapets forpliktelser, udelt eller for deler som til sammen utgjør selskapets samlede forpliktelser, hvis ikke noe annet er fastsatt i lov.”

Med ikke-børsnotert aksjeselskap menes et aksjeselskap som ikke er notert på børs. Aksjer i selskapet kan derfor ikke handles gjennom børsens handelssystem.

2.3 Gjennomskjæring (ulovfestet skattemessig tilsidesettelse)

Gjennomskjæring er etter Lignings-ABC 2008-2009 en ulovfestet regel. Det betyr at det ikke finnes lover som direkte tar opp dette med gjennomskjæringsproblematikken. I stedet er det blitt utviklet en gjennomskjæringsnorm gjennom rettspraksis (Lignings-ABC 2008-2009). Siden det er et ulovfestet problemområde, må hver gjennomskjæringssak behandles individuelt, og man må se på helheten på hver enkelt sak. I følge Lignings-ABC 2008-2009 så er det to vilkår som må være oppfylt for at det skal oppstå gjennomskjæring. For det første må den økonomiske disposisjonen ha som viktigste formål å spare skatt. For det andre ”må det etter en totalvurdering av disposisjonens virkninger, skatteytters formål med disposisjonen og omstendighetene for øvrig, være i strid med skattereglene å legge disposisjonen til grunn for beskatningen.” (Lignings-ABC 2008-2009, s. 1087)

Dette betyr at jo mer det synes for skattemyndighetene å være en arrangert disposisjon, jo større er sjansen for at disposisjonen kommer under gjennomskjæringsnormen. Dermed kan man si at gjennomskjæring er en ulovfestet skattemessig tilsidesettelse (Lignings-ABC 2008-2009). Det betyr at det gjøres disposisjoner, i vårt tilfelle i et ikke-børsnotert aksjeselskap, som gjennomføres kun på grunn av et ønske om å redusere arveavgift. Etter skatteloven § 14-90 jfr. § 2-2, første ledd, a til e, står det at en skatteytters skattemessige disposisjoner kan falle bort dersom det viser seg at en disposisjon kun er gjort med tanke på å spare skatt, i vårt tilfelle arveavgift. Videre sier SL § 14-90 at ”det er sannsynlig at utnyttelse av den generelle skatteposisjonen er det overveiende motiv for transaksjonen”. I følge Lignings-ABC 2008-2009 så definerer de overveiende som mer enn 50 %.

2.4 Arveavgiftsloven § 11A 2008

(Lov om avgift på arv og visse gaver (arveavgiftsloven). 19.juni 1964 nr 14.)

§ 11A. *Verdsettelse av ikke-børsnoterte aksjer og andeler i ansvarlig selskap og kommandittselskap.*

Verdien av ikke-børsnoterte aksjer settes til 30 pst. av aksjenes forholdsmessige andel av aksjeselskapets samlede skattemessige formuesverdi, slik denne fastsettes etter skatteloven § 4-12 annet og fjerde ledd. Andeler i ansvarlige selskap og kommandittselskap verdsettes på tilsvarende måte. Ikke-børsnoterte aksjer i utenlandske selskaper verdsettes til 30 pst. av aksjenes antatte omsetningsverdi, eller til 30 pst. av aksjenes forholdsmessige andel av aksjeselskapets samlede skattemessige formuesverdi slik denne fastsettes etter skatteloven § 4-12 tredje og fjerde ledd når den avgiftspliktige krever dette.

Den avgiftspliktige kan likevel velge at verdien settes til aksjens eller andelens forholdsmessige andel av selskapets samlede skattemessige formuesverdi.

Verdsettelsestidspunktet etter denne paragraf er 1. Januar i det år rådigheten erverves.

2.5 Arveavgiftsloven § 11A 2009

(Lov om avgift på arv og visse gaver (arveavgiftsloven). 19.juni 1964 nr 14.)

§ 11A. *Verdsettelse av ikke-børsnoterte aksjer og andeler i ansvarlig selskap og kommandittselskap.*

Verdien av ikke-børsnoterte aksjer settes til aksjenes forholdsmessige andel av aksjeselskapets samlede skattemessige formuesverdi slik denne fastsettes etter skatteloven § 4-12 annet og fjerde ledd. Andeler i ansvarlige selskap og kommandittselskap verdsettes på tilsvarende måte. Ikke-børsnoterte aksjer i utenlandske selskaper verdsettes til aksjenes antatte omsetningsverdi, eller til aksjenes forholdsmessige andel av aksjeselskapets samlede

skattemessige formuesverdi slik denne fastsettes etter skatteloven § 4-12 tredje og fjerde ledd når den avgiftspliktige krever dette.

Den enkelte mottaker kan sette den samlede verdi etter første ledd til 60 pst., begrenset oppad til et beløp på 10 mill. kroner. Overskytende verdi inngår i arveavgiftsgrunnlaget med 100 pst.

Verdsettelsestidspunktet etter denne paragraf er 1. januar i det år rådigheten erverves. Ved verdsettelsen tas det hensyn til eierstyrte endringer i selskapets kapital, aksjer eller andeler i tidsrommet mellom 1. januar og rådighetservervet.

Tilføyd ved lov 10 april 1992 nr. 35, endret ved lover 8 jan 1993 nr. 19, 5 des 1997 nr. 91 (i kraft 1 jan 1998), 26 mars 1999 nr. 14 (i kraft 1 jan 2000), 21 des 2001 nr. 102 (i kraft 1 jan 2002), 16 juni 2006 nr. 22, 12 des 2008 nr. 87 (se dens III, i kraft 1 jan 2009).

3 Juridisk metode

I dette kapitlet vil vi først begrunne vårt valg av metode. Deretter gjør vi kort rede for juridisk metode, samtidig som redegjørelsen relateres til det vi skal gjøre senere i oppgaven, nemlig å avgjøre arverettslige spørsmål.

3.1 Valg av metode

Vi har sett det som helt naturlig å velge den juridiske metoden som metode i vårt arbeid. I likhet med Torstein Eckhoff definerer vi ”rettskildelære” som ”juridisk metodelære” (Eckhoff, 1997). Derfor vil ordene bli benyttet om hverandre i det videre arbeidet.

”I rettskildelæren gjøres det rede for hva man bygger på og hvordan man resonnerer når man tar standpunkt til rettsspørsmål de lege lata” (Eckhoff, 1997, s. 15) (”De lege lata” betyr ”gjeldende rett”) Dermed kan man si at å gjøre bruk av den juridiske metoden vil si å klarlegge det rette innholdet i rettsreglen. Gjennom langvarig domstolspraksis har denne metoden vokst frem som en del av den norske retts- og kulturtradisjonen. Dette er metoden

rettsanvendere i Norge benytter seg av (Boe, 2005). Med rettsanvendere mener vi alle som anvender retten. Dette omfatter svært mange yrkesgrupper, for eksempel jurister, kommunale saksbehandlere, revisorer eller selgere som forholder seg til produktklager. Derfor anser vi det som nødvendig at også vi velger den juridiske metoden, for å bli respektert og forstått i vår argumentasjon. Som i all annen metode, for eksempel naturvitenskapelig eller samfunnsvitenskapelig, forutsettes det at den brukes riktig for å finne det riktige innholdet i rettsregelen.

Vi har inntrykk av at det er samfunnsvitenskapelig metode som er mest brukt i bacheloroppgaver ved økonomisk-administrative studier. Denne metoden deles gjerne opp i kvalitative og kvantitative tilnærminger (Johannessen, Kristoffersen & Tufte, 2004). Siden vi verken skal gjøre en kvalitativ eller kvantitativ studie, vil ikke denne metoden være aktuell for oss. En spørreundersøkelse vil neppe være formålstjenelig, heller ikke en fyldig beskrivelse fra noen få personer i form av for eksempel et intervju. Relevante rettskildedefaktorer blir beskrevet senere i oppgaven. Som nevnt i innledningen til oppgaven skal vi tolke rettsregelen og anvende den på faktum. Derfor er det kun den juridiske metoden som gjelder for oss.

Vi vil ikke argumentere for hvorfor vi ikke tar i bruk andre metoder, som for eksempel naturvitenskapelig metode.

”Å regne ut arveavgiften er da vel enkelt: Det er jo bare å gjøre som det står i loven!” Innen vi begynte å lese rettslære var det slik vi tenkte rundt avgjørelsen av rettsspørsmål. Vi tror at denne tankegangen er ganske utbredt blant folk, uten at vi har noen spesielle holdepunkter for en slik påstand. Vi vil senere vise hvorfor man ikke kan avgjøre rettsspørsmål på denne måten.

Regelanvendelse går ut på å avgjøre saker etter regler, en måte å løse konflikter på. I vår oppgave er det lovanvendelse det dreier seg om, men det finnes også andre typer regelanvendelser, som ulovfestet rett. Regelanvendelsen avviker fra andre måter å løse konflikter på: Ved regelanvendelse løses konflikten ut fra regler og ikke ren synsing eller moralnormer. Videre blir det alltid mulig (og påkrevd) å treffe en avgjørelse. Denne avgjørelsen er den som regelen gir anvisning på. Regelanvendelsen inneholder tre deler: Den første delen er tolkning av rettsregelen. Den andre delen er bevisbedømmelsen. Til slutt foretar man en subsumsjon (Boe, 2005.) Det vil si å anvende rettsregelen på faktum.

3.2 Definisjon av rettsregel

I avsnittet der vi begrunnet valg av metode, definerte vi begrepet ”juridisk metode”. Poenget var å finne frem til det rette innholdet i rettsregelen, det vil si gjeldende rett. ”Med rettsregler mener vi da normer som regulerer forhold samfunnsborgere i mellom, forhold mellom samfunnsborgerne og styresmaktene og forhold styresmaktene imellom, og som typisk blir håndhevet av staten.” (Knophs, 2004, s. 1)

Det finnes mange forskjellige rettsregler, og de kan deles inn på mange ulike måter. Vi har allerede vært inne på lovregler og ulovfestede regler. Videre kan de deles inn i primærregler og sanksjonsregler. Et annet skille går mellom handlingsregler og beslutningsregler. Vi har også pliktregler og kompetanseregler. I tillegg kommer personelle, materielle og prosessuelle regler. Bortsett fra lovregler kommer vi ikke til å utdype de ulike inndelingene.

3.3 Begrepet ”å tolke rettsregelen”

For ordens skyld er det viktig å presisere at vi tar for oss lovfestet rett. Eckhoff sier at: ”Med tolking siktes i så fall til overveielser av hva regelen går ut på” (Eckhoff, 1997, s. 32). Erik Boe sier det litt enklere: ”Tolking vil si å finne meningsinnholdet i en regel” (Boe, 2005, s. 65). Samtidig framheves han at man ikke trenger å ha en konkret sak foran seg når man skal finne ut hvordan en lov skal tolkes. Spørsmålet er hvordan man skal vite på hvilken måte en lov skal tolkes, og på hvilken måte rettsregelens innhold skal bestemmes. Er det lovtekstens innhold som blir avgjørende eller må også andre momenter tas hensyn til? (Boe, 2005)

Holder det med andre ord kun å ta hensyn til arveavgiftsloven § 11A når vi skal tolke rettsregelen?

Nils Nygård framhever at dersom man tolker i relasjon til et konkret faktum, kan tolkingen gli over i subsumsjon (Nygård, 1999). Subsumsjon kommer vi tilbake til senere. Eckhoff mener også at dette skillet kan variere, men sier at innen rettskildelæren er det ingen grunn til å skille mellom tolking og subsumsjon. Dette begrunner han med at ”det er stort sett de samme faktorer som tas i betraktning både når man tar stilling til hvordan bestemmelsen

generelt sett er å forstå, og når man avgjør hvilken anvendelse den skal ha i det foreliggende tilfelle” (Eckhoff, 1997, s. 33).

Det hadde vært fint dersom den juridiske metoden hadde gitt oss et enkelt, allmenngyldig svar som raskt løste alle tolknings spørsmål. Selv om det ikke er slik, gir rettskildelæren oss en anvisning på prosessen for å avgjøre hva rettsregelen blir. Denne prosessen finnes det regler for, de såkalte rettskildereglene (Boe, 2005).

3.4 Rettskildeprinsipper/rettskilderegler

Ordene rettskildeprinsipper og rettskilderegler betyr i denne oppgaven det samme. Grunnen til at vi bruker ordene om hverandre er at begge ordene brukes i den juridiske litteraturen vi bruker som kilder.

Rettskildeprinsippene ”gir anvisning på hvilke kilder det er tillatt å hente argumenter fra når man skal løse rettsspørsmål og hvilken vekt argumentene skal ha innbyrdes” (Eckhoff, 1997, s. 19.) De kildene han her refererer til er såkalte rettskildefaktorer. Disse skal vi beskrive litt senere i oppgaven.

Rettskildeprinsippene kan vi altså dele opp i tre deler. Den første er ”relevans”: Hvilke rettskildefaktorer kan eller skal vi ta i betraktning når vi skal tolke rettsregelen vår? Og kanskje like viktig: Hvilke rettskildefaktorer kan vi dermed ikke ta hensyn til? Videre har vi ”slutning”: Hvordan skal den enkelte rettskildefaktoren/argumentkilden egentlig forstås? Til slutt har vi ”vekt”: Dersom slutningene peker i forskjellige retninger, sørger denne vektingen for at de ulike rettskildefaktorene har ulik betydning (Boe, 2005). Relativ vekting vil si vekting mellom de ulike gruppene av rettskildefaktorer. I tillegg vekter man internt innenfor én og samme gruppe. Vekting og harmonisering kommer vi tilbake til både under og etter at vi har gått igjennom rettskildefaktorene.

Det er ikke slik at alle rettskildeprinsippene er nedskrevne. Eckhoff hevder at flesteparten av dem er uskrevne, og viser også til at kanskje det viktigste, og mest innlysende av dem sjelden blir uttalt: At man må ta hensyn til det som står i loven når man løser rettsspørsmål. (Eckhoff, 1997). Selv om det ikke er nedskrevet, er det naturlig å ta utgangspunkt i arveavgiftsloven når man avgjør arveavgiftsmessige spørsmål.

Hva sier så rettsprinsippene om hvilke rettskildedefaktorer vi kan argumentere med når vi skal regne ut arveavgiften? (Eller andre rettsspørsmål).

3.5 Rettskildedefaktorene

I eldre rettskildeteori ble det hevdet at det kun var to relevante rettskilder: Loven og sedvanen (Eckhoff, 1997) Dette klassiske rettskildesynet var gjeldende til slutten av 1960-tallet, da Thorstein Eckhoff begynte å forelese om nye rettskilder. I første utgaven av boka "Rettskildelære"(1971), gikk han til kjernen av jussens grunnlagsproblemer, omdefinerte problemstillinger og innførte nye perspektiver. Eckhoff hevdet at det var mulig å argumentere bredere, annerledes, mer åpent og nyansert enn i tidligere teori (Boe, 2005). Eckhoff fikk gjennomslag for sine idéer, uten at vi ønsker å gå nærmere inn på verken det eller debatten rundt dette. Snart 40 år senere er fremdeles "Rettskildelære" på pensum for jusstudenter i Norge, blant annet ved Universitetet i Tromsø (Universitetets i Tromsø, 2008) Vi velger å fokusere på de rettskildedefaktorene Eckhoff (1997) beskriver i "Rettskildelære". Disse er: "1) Lovtekster. 2) Lovforarbeider, annet bakgrunnsstoff og etterfølgende lovgiveruttalelser. 3) Rettspraksis. 4) Andre myndigheters praksis. 5) Privates praksis 6) Rettsoppfatninger (særlig i juridisk litteratur) 7) Reelle hensyn" (Eckhoff, 1997, s. 23)

3.5.1 Lovtekster

"En lov er en norm fra kompetente myndigheter, gitt for å normere adferd (og løse rettskonflikter som oppstår)" (Boe, 2005, s. 95).

Når man skal ta standpunkt til et rettsspørsmål er det naturlig først å sjekke om det finnes en relevant/passende lovbestemmelse. Dersom dette finnes er det et godt utgangspunkt for videre resonnementer. Med ordet "lov" inkluderer Eckhoff ikke bare "formelle lover". "Lov" innbefatter også andre rettslig bindende bestemmelser som grunnlovsbestemmelser, forskrifter, generelle instruksjoner og visse generelle avtaler (Eckhoff, 1997)

Det er viktig å ha klart for seg at det er forskjell på selve lovteksten og meningsinnholdet i lovteksten. Teksten (bokstavene) er bare middelet lovgiver benytter for å få fram sin egentlige mening. Hva står det *egentlig* i aal. §11A? Man tar først utgangspunkt i den naturlige språkforståelsen. Hva betyr ordene? Finnes det tvetydige eller vage ord? Hva er meningsinnholdet i setningene? Setningsoppbygningen og grammatikken kan være gammeldags, og dette kan innledningsvis by på problemer. Derfor må lovteksten tolkes. ”Presiserende tolkning inntreffer når ordlyden i en lovtekst, i en dom, i lovforarbeidene osv gjør flere tolkningsalternativer mulige og rimelige. Da må vi velge mellom dem” (Boe, 2005, s.153) Det kan også være at paragrafen har sammenheng med andre paragrafer rett foran eller bak i lovsamlingen, slik at den på denne måten blir en del av en større helhet.

Dersom det er uoverensstemmelser mellom ulike lovklender, må man foreta en harmonisering mellom disse. Med dette menes intern vektning mellom lovklendene, og ikke harmonisering mellom ulike rettsklender, noe vi vil komme tilbake til senere. Som kjent trådte endringene i aal. §11A nylig i kraft. ”Lex posterior”-prinsippet tilsier at nyere lov går foran eldre. Kanskje er dette noe vi må ta høyde for i vår tolkning? Videre har i ”Lex superior”-prinsippet som angir hvor sterke lovene er i forhold til hverandre, som for eksempel at Grunnloven går foran vanlige lover som arveavgiftsloven. I tillegg kommer ”Lex spesialis”-prinsippet, som angir at spesiell lovgivning går foran generell (Eckhoff, 1997). Det er mye å ta høyde for når man skal tolke lovtekst. Blant annet kunne vi også gjort rede for antitetisk-, analogisk-, utvidende-, og innskrenkende tolkning. Vi velger ikke å gå noe videre med dette, for å unngå å gjøre redegjørelsen om juridisk metode for omfattende.

3.5.2 Lovforarbeider, annet bakgrunnsstoff og etterfølgende lovgiveruttalelser

”Med forarbeider menes forslag, utredninger, debatter og voteringer som skriver seg fra dem som har deltatt i lovens forberedelse og vedtagelse” (Eckhoff, 1997, s. 64).

Uten å gå i detalj om lovgivningsmaskineriet i utarbeidelsen av formelle lover fungerer, så er det ofte at lovforslag blir fremmet fra departementene eller regjeringsmedlemmene. Deretter kan det utarbeides diverse utredninger, og forslaget kan bli sendt til høring hos diverse instanser. Departementet (i vårt tilfelle finansdepartementet) utarbeider en

Odelstingsproposisjon, som sendes til Stortingets faste komité (i vårt tilfelle finanskomitéen). Der utarbeides det en innstilling til Odelstinget. Lovforslaget blir behandlet i Odelsting, og deretter sendt videre til Lagtinget (kontrollfunksjon). Loven sanksjoneres av Kongen i Statsråd (Stortinget, 2008).

Erik Boe (2005) trekker spesielt frem tre grunner til at lovforarbeidene er viktige: For det første gir lovforarbeidene stoff til forståelsen av enkelte ord og vendinger i lovteksten. For det andre finner man forhistorien til loven i forarbeidene. Dermed unngår vi å gi loven en utilsiktet rekkevidde i vår tolkning. Til sist gir forarbeidene ofte opplysninger om formålet med loven. Å vite hensikten med at en lov ble innført, vil ofte lette tolkningen vår. Boe påpeker også at vekten man bør tillegge lovformålet kan variere:

”Vekten som lovens formål skal ha, beror bl.a. på hvor *sikre* slutningene om formålet er. Det er én grunn til at vekten kan stå og falle med om lovformålet står i en formålsparagraf, i lovforarbeidene, eller er bare noe vi slutter oss til på egen hånd. Formålsforankringen har i tillegg egenverdi. Står formålet i lovteksten, teller lovformålet ekstra mye – rett og slett fordi lovteksten teller mye. Står formålet ingen steder, men gode grunner taler for at loven må ha det og det formålet, får argumentet mer beskjeden vekt, helt enkelt fordi rettsanvenderens vurdering betyr mindre enn lovteksten” (Boe, 2005, s.141).

Lovforarbeider gir ofte ”opplysninger om de livsforhold loven angår” (Eckhoff, 1997, s. 67). Disse opplysningene kan være basert på for eksempel undersøkelser, innhenting av opplysninger fra organisasjoner eller myndigheter, bearbeiding av statistisk materiale eller erfaringer fra personer som har jobbet med lovforberedelsene. Hensikten er å gi de som skal vedta lovendringen (eller en ny lov) grunnlag for å vurdere behovet for endringen (Eckhoff, 1997) Eksempler kan gis som viser hvorfor dagens ordning ikke fungerer, og hvordan den nye lovendringen vil fange opp dette. Her vil vi anta at politiske holdninger kan komme tilsyne. Man kan legitimere endringen ved å dra fram eksempler som passer godt til regjerende parti(er) sitt politiske grunnsyn. Et forslag til endring i arveavgiftsloven ville kanskje vært begrunnet annerledes med for eksempel Fremskrittspartiet i regjeringsposisjon? Men ”utredninger om faktiske forhold bør naturligvis ikke tillegges større vekt enn deres egen pålitelighet tilsier. Hvor meget man kan stole på dem, beror på hvilke personer som står bak og hvilke utredningsmetoder som er brukt” (Eckhoff, 1997, s.69) Eckhoff (1997) sier videre at framstillingen av gjeldende rett i forarbeidene kan likestilles med øvrig juridisk litteratur, og bør ikke ilegges større betydning enn annen juridisk litteratur bare fordi det står

skrevet i et lovforarbeid. Man bør heller vurdere dets faglige tyngde ut i fra hvem som har skrevet det.

Det ikke gjort noen utredninger rundt endringene i arveavgiftsloven. Derfor vil Ot.prp. og Innst. O. bli de viktigste skrevne lovforarbeidene vi har å forholde oss til. Her innhenter oppgavens problemstilling oss: Oppnår lovgiver sitt formål med endringen i arveavgiftsloven? Det er innlysende at lovformålet er viktig for rettsregelen, men også for vår besvarelse.

I tillegg kan enkelte etterarbeider som har kommet etter at loven er vedtatt ha rettskildebetydning, slik som St.meld og Innst. S. Boe (2005) påpeker imidlertid at det omdiskutert hvor mye vekt man bør tillegge etterarbeid, og at generelt vekt forarbeidene tyngre enn etterarbeidene. Dette begrunnes med at deres hovedfunksjon er å klarlegge vage og politisk ladede lovtekster. Boe hevder at de fleste etterarbeider er uten juridisk relevans, fordi de ofte er ment som bidrag i den politiske debatten. Derimot kan de få betydning som rettskildefaktor dersom de er ment som innspill til tolkningsprosessen.

3.5.3 Rettspraksis

Domstolene, og spesielt høyesterett er Norges fremste lovtolkere. Derfor er det naturlig å legge vekt på deres lovforståelse (Boe, 2005). ”Hvor stor rolle rettspraksis spiller som rettskildefaktor, beror dels på hvor stor vekt det legges på den, dels på hvor meget stoff som kommer fra annet hold – spesielt på hvor aktive eller passive lovgiverne er. Hos oss spiller rettspraksis neppe så stor rolle som i USA og England, men at den nest etter loven er den viktigste rettskilde, kan det ikke være tvil om” (Eckhoff, 1997, s. 189).

Det er naturlig at lavere domstoler vil forholde seg til tidligere Høyesterettsavgjørelser. Hvis ikke er sjansen stor for at Høyesterett vil overprøve deres vurdering og omgjøre dommen. Spesielt stor innflytelse har en Høyesterettsavgjørelse når den blir ansett som prejudikat, dvs. at avgjørelsen vil fungere som et mønster det er aktuelt å følge i ettertiden (Eckhoff, 1997). Det er likevel klart at en doms prejudikatsverdi vil variere.

Det spiller en rolle om dommen er avsagt i plenum eller av en høyesterettsavdeling. Videre har det betydning om dommen enstemmig eller ikke. Dissens rundt tolkningsspørsmålet

svekker prejudikatsverdien. Om dommen er gammel eller ung spiller også inn på vektingen. Er den for gammel kan den ha blitt glemt, og er den for ung kan det være at man ikke har fått innstilt seg skikkelig på den enda. I tillegg må det også tas hensyn til om dommen er prinsipielt begrunnet eller om saken var konkret begrunnet. Dersom mange høyesterettsdommer trekker i samme retning snakker vi om at det er etablert rettspraksis. At rettspraksisen forekommer i lavere domstoler vil ikke ha så stor betydning som i Høyesterett, men bør likevel tas med i betraktningen (Boe, 2005) For oss blir det naturlig å undersøke om det finnes Høyesterettsdommer vi kan legge til grunn når vi tolker rettsregelen. Det vil kanskje bli vanskelig å finne relevante dommer så kort tid etter endringen i arveavgiftsloven.

3.5.4 Andre myndigheters praksis

Her snakker vi om forskjellige typer praksis. Det kan dreie seg om statspraksis, internasjonal praksis eller forvaltningspraksis (Boe, 2005) Det mest relevante for vår problemstilling er forvaltningspraksisen, derfor vil vi fokusere på den. Hvordan behandler skattemyndighetene arveoppgjør? Hvordan tolker de arveavgiftsloven? Her må det imidlertid påpekes at det ikke er sikkert at hver enkelt saksbehandler tolker rettsregel og anvender den på faktum hver gang han har en sak foran seg. Skatteetaten forholder seg gjerne til egne rundskriv eller skattehåndboka. Vi kan derfor snakke om en forvaltningspraksis. Det er ikke det samme som at forvaltningspraksisen er ”riktig”. Boe påpeker at ”innenfor forvaltningsretten danner forvaltningspraksis sjelden selvstendig hjemmel for en rettsregel, slik som statspraksis gjør i statsforfatningsretten. Forvaltningspraksis tjener derimot som ett moment blant flere til å avgjøre hva forvaltningsrettslige regler går ut på; forvaltningspraksis er en rettskildefaktor” (Boe, 2005, s. 146)

3.5.5 Privates praksis (sedvane)

Privates praksis, eller publikumspraksis, omhandler kontraktinngåelse, avtalefrihet og kutymer i handel og vandel.

Innenfor noen rettslige spørsmål kan privates praksis tillegges stor vekt, spesielt innenfor handelslivet (Knophs, 2004).

Innkrevning av arveavgift er en sak mellom de som arver og Staten. Derfor ønsker vi ikke å gå nærmere inn på privates praksis som rettskildefaktor her.

3.5.6 Rettsoppfatninger (særlig i juridisk litteratur)

I følge Erik Boe (2005) er det delte meninger om rettsoppfatningens juridiske relevans for lovtolkningen. Eckhoff sier at rettsvitenskapen har liten vekt som rettskildefaktor, men øver likevel ganske stor innflytelse i rettslivet. Man er ikke bundet av hva en juridisk forfatter hevder. Likevel kan rettsvitenskapen over tid ha stor betydning. Juristene opplæres i et system, og deres tenkemåte og begrepsapparat får store fellestrekk. Lærebøkene spiller selvsagt en stor rolle under utdanningen. I tillegg kan det være lett for praktiserende jurister å støtte seg til kjente og respekterte juridiske vitenskapsmenn i tolkningsspørsmål da de selv ofte er under tidspress (Eckhoff, 1997).

Vi som skriver denne bacheloroppgaven er økonomistudenter. Det er klart at de ulike kildene vi bruker, som Erik Boe og Torstein Eckhoff, vil spille en rolle for oss i vårt arbeid, det er jo via deres bøker vi hovedsakelig har tilegnet oss kunnskap om blant annet juridisk metode. Likevel vil ikke dette kunne spille noen stor rolle som rettskildefaktor.

3.5.7 Reelle hensyn (rettsanvenderens vurdering)

I utgangspunktet skal ikke rettstolkning komme an på hvem som tolker. ”Det er ikke mulig å tolke en lovtekst, et forarbeid, en forvaltningsavgjørelse eller en dom uten å foreta vurderinger”(Boe, 2005, s. 149) Mennesker som forsøker å løse rettsspørsmål er ikke like. Derfor spiller rettsanvenderens vurdering likevel en naturlig rolle. I tillegg kommer personlige vurderinger inn når man skal harmonisere, mellom rettskildefaktorene, da vektprinsippene ikke er faste og entydige. Mer om harmonisering kommer senere i oppgaven. Til sist, men ikke minst, spiller rettsanvenderens vurderinger en selvstendig rolle som

rettskildefaktor. Det betyr at rimelighetshensyn eller nyttehensyn spiller inn. Vi kommer ikke til å utdype dette noe mer her. Likevel synes vi Erik Boes eksempel på hvor man *ikke* kan trekke inn reelle hensyn er ganske passende for vår oppgave: ”Det går ikke an å legge vekt på at det aldri burde vært noe som heter arv når en tolker arvelovens bestemmelser. For uansett om arv fører til at noen blir født med sølvskje i munnen, mens andre må ta til takke med brødsmuler, så bygger vår arvelov tross alt på at eiendom skal kunne arves” (Boe, 2005, s. 152).

3.6 Harmonisering mellom rettskildefaktorene

Å harmonisere mellom rettskildefaktorene vil si å avveie disse mot hverandre. I vår gjennomgang av de ulike faktorene har vi vært inne på det vi kalte intern vekting, men også litt inne på deres relative betydning.

Eckhoff var av den oppfatning at alle rettskildefaktorene var momenter i en helhetsvurdering. Lovtekst og Høyesterettsdommer skulle normalt telle mer enn andre faktorer. Noen ganger kunne lovtekst telle svært mye. I andre tilfeller mindre, fordi den for eksempel var uklar eller gammel. Uansett mente han at rettskildefaktorene styrke/kraft ikke kunne fastslås en gang for alle. I tillegg til å se på alder, klarhet osv ved den ulike faktor, måtte man også se på hvordan det resterende rettskildematerialet så ut (Boe, 2005).

Dette blir en svært interessant utfordring for oss. Endringene i arveavgiftsloven er som nevnt ferske. Men er lovteksten klar, og hva sier for eksempel lovforarbeidene?

4 Tolkning av rettsregel

I denne tolkningen vil vi først trekke fram sentrale forutsetninger for hva som utløser arveavgift og hovedregelen om verdsettelse av avgiftspliktige midler. Deretter vil vi gjennomgå særparagrafen om verdsettelse av ikke-børsnoterte aksjer og andeler i ansvarlige selskaper og kommandittselskaper i detalj. Her vil vi også trekke inn paragrafer det henvises til i nevnte paragraf med tilhørende forskrifter og forarbeider.

Til slutt vil vi oppsummere verdsettelsen av ikke-børsnoterte aksjer.

Det forutsettes etter arveavgiftsloven (aal.) §1 at arvelater må ha vært bosatt i Norge eller være norsk statsborger når vedkommende dør eller gaven overgis.

Videre følger det av aal. §2 at arveavgift skal svares på all arv. I tillegg gir den anvisning på hvilke personer som skal må svare arveavgift på gaver, blant annet barn av giver. Den avgiftspliktige er etter aal. §3 den som erverver midlene.

Hovedregelen om verdsettelse av de avgiftspliktige midlene som skal arves, finner man i aal. §11, der det framgår at verdien skal settes til antatt salgsverdi. Dette betyr at det er den verdien man må regne med å få dersom man selger middelet på det frie markedet man skal ha som utgangspunkt for utregning av arveavgift.

Når det gjelder verdsettelsen av ikke-børsnoterte aksjer har man imidlertid en særregel, aal. § 11A. Aal. §11A, første ledd, første punktum, sier at verdien av ikke-børsnoterte aksjer settes til aksjenes forholdsmessige andel av aksjeselskapets samlede skattemessige formuesverdi slik denne fastsettes etter Skattelovens (SL) § 4-12, annet og fjerde ledd. SL § 4-12, annet ledds forskrift (1999) § 4-12-2 sier at selskapets samlede nettoformue regnes som dets skattemessige formuesverdi. Her må man legge hovedregelen om formue i SL § 4-1 til grunn, som sier at skattepliktig formue er omsetningsverdi med fradrag for gjeld. Likevel gjelder spesielle verdsettelsesregler for noen av aksjeselskapets eiendeler, jfr. forskrift (2008) om

takseringsregler § 2-1 om faste eiendommer, driftsløsøre, innkjøpt varelager, tidsbegrensede rettigheter, skip, påkostninger og kontrakter innenfor virksomhet. Blant annet skal fast eiendom og driftsløsøre verdsettes til ligningsverdi. I tillegg skal en rekke eiendeler ikke medregnes som skattepliktig formue etter SL § 4-2, herunder forretningsverdi (goodwill).

SL § 4-12, fjerde ledd, omhandler de muligheter departementet har til å gi forskrifter om beregning av aksjeverdien i annet ledd, fastsette skjema til bruk ved beregningen, bestemme at ikke-børsnoterte aksjer som er undergitt en annen kursnotering kan verdsettes som i første ledd, samt at det i forskrift kan bestemme samordning av verdsettelse av ikke-børsnoterte aksjer i utenlandske selskaper mellom forskjellige skattekontorer.

I aal. §11A, annet ledd, første punktum, kan den enkelte mottaker av de ikke-børsnoterte aksjene sette den samlede verdi etter første ledd til 60%, begrenset oppad til 10 millioner kroner. Det står *kan* settes til 60%, underforstått at alternativet er å sette verdien til 100% av skattemessig formuesverdi, jfr. Odelstingsproposisjon 2008-2009 nr.1. punkt 5.1.3. Her påpekes det at forslaget ikke innebærer noen endring ved valgfriheten, og at arveavgiftsgrunnlaget fremdeles kan settes til 100% av den skattemessige formuesverdien. Videre går det fram av annet ledd at skattemessig formuesverdi over 10 millioner kroner går inn i arveavgiftsgrunnlaget med 100%.

Verdsettelsestidspunktet for de ikke-børsnoterte aksjene som arves skal etter aal.§ 11A, tredje ledd, første punktum, verdsettes 1. januar i det år rådigheten erverves. Naturlig språklig forståelse tilsier at med "rådigheten erverves" menes når aksjene står til disposisjon for mottakeren av aksjene. Dette verdsettelsestidspunktet strider mot SL §4-12, annet ledd. Der står det at verdsettelsestidspunktet er "1.januar året før ligningsåret". Dette kan ikke få noen betydning, da det ikke er verdsettelsestidspunktet det henvises til i aal. §11A, første ledd, første punktum, men hvordan verdien skal regnes ut, jamfør forskriften §4-12-2 (1999). Uansett er det klart at skattelovens kapittel 4 omhandler skattlegging av formue, og ikke arveavgift, verdsettelsestidspunktet i aal. §11A må gå foran. I tillegg er Ot.prp nr 1 2008-2009 punkt 5.3.3 klar på at det er 1. januar samme år som rådigheten erverves. Det samme gjelder Skattedirektoratets håndbok i arveavgift punkt 4.2 (2009).

Aal §11A, tredje ledd, andre punktum fastslår at ved ”verdsettelsen tas det hensyn til eierstyrte endringer i selskapets kapital, aksjer eller andeler i tidsrommet mellom 1. januar og rådighetsservervet”. Formålet med dette, er i følge Ot.prp. nr .1 2008-2009 punkt 5.3.3 ”å få en riktigere verdsettelse av aksjer/selskapsandeler, der eierne har foretatt enkelte disposisjoner i tiden mellom 1. januar og rådighetsservervet som påvirker arveavgiftsgrunnlaget”. Samme avsnitt i Ot.prp. utdyper at dette ved å gi eksempler som når antall aksjer eller andeler i selskapet er endret uten at det samtidig er foretatt motsvarende endringer i selskapskapitalen, eller hvor selskapet erverver eller selger egne aksjer, eller ved at selskapet tilfører eller tar ut kapital. Også eventuelle fisjoner eller fusjoner ivaretas av denne bestemmelsen.

Oppsummert så er skattemessig formuesverdi lik bruttoformue med fradrag for gjeld, altså nettoformue. Eiendeler som går innunder forskrift om takseringsregler § 2-1 (2008) verdsettes likevel annerledes, og eiendeler som inngår i SL § 4-2 unntas fra skattepliktig formue. Mottakeren av arv eller gave bestemmer om arveavgiftsgrunnlaget skal settes til 60 prosent eller 100 prosent av aksjenes forholdsmessige andel av selskapets samlede skattemessige formuesverdi. Skattemessig formuesverdi over 10 millioner kroner inngår i arveavgiftsgrunnlaget med 100 prosent. Tidspunktet for verdsettelsen av aksjene er 1.januar det året arven eller gaven mottas. Det skal imidlertid tas hensyn til eierstyrte endringer i selskapets kapital og aksjer i tidsrommet mellom 1.januar og overtakelsen av de ikke-børsnoterte aksjene.

5 Kort presentasjon av fiktive bedrifter (faktum)

Vi har valgt å lage noen fiktive bedrifter med forskjellige skattemessige formuesverdier, for å kunne regne ut arveavgiften på bedrifter med ulike størrelser. Vi kan da se hvilke virkninger den nye arveavgiftsloven vil ha på små og mellomstore, samt større virksomheter. I Europakommisjonens brukerveiledning til SMV-definisjonen (små og mellomstore virksomheter) (2006) står det at størrelsen på virksomhetene regnes ut i fra antall ansatte, omsetningen og størrelsen på balansen. Videre ser vi at for at en bedrift skal komme under en eller flere av disse definisjonene må alle disse faktorene falle på plass. Derfor vil vi ikke bruke noen eksakt definisjon på små, mellomstore og store bedrifter, men vi bruker disse størrelsene i vår oppgave for å lage et skille mellom bedriftene. For å kunne utarbeide en riktig konklusjon er det derfor viktig å ha et vidt spekter av bedrifter. Dette er fordi det på ulike skattemessige formuesverdier er ulike utregningsmetoder av arveavgiften i 2008 og 2009.

Vi velger å lage 5 fiktive bedrifter, der vi regner 1 for å være mikrobedrift, 2 for å være små, 1 mellomstor og 1 stor bedrift.

Mikroforetak:

Bedrift A: Skattemessig formuesverdi 750 000

Små foretak:

Bedrift B: Skattemessig formuesverdi 5 000 000,-

Bedrift C: Skattemessig formuesverdi 10 000 000,-

Mellomstort foretak:

Bedrift D: Skattemessig formuesverdi 25 000 000

Stort foretak:

Bedrift E: Skattemessig formuesverdi 100 000 000

6 Utregning av arveavgiften for 2008 og 2009 på fiktive bedrifter

6.1 Forutsetninger vi tar ved utregning av arveavgiften

Vi har valgt å legge noen forutsetninger til grunn for utregningen av arveavgiften. Grunnen til dette er at vi ønsker å ha like vilkår for utregning av arveavgift i 2008 og 2009.

Den første forutsetningen vi tar er at aksjeselskapet er norsk, og med norsk arvelater/giver og norsk arving/gavemottaker.

For det andre forutsetter vi at arvingen/gavemottaker er i nedadgående slekt med arvelater/giver. Videre forutsetter vi også at arvingen er over 21 år, dette fordi det etter arveavgiftsloven §17 er andre regler som gjelder for barn under 21 år dersom man arver etter et dødsbo.

Arvingen vil motta 100% av de ikke-børsnoterte aksjene.

Vi har også valgt å ha samme skattemessig formuesverdi på selskapene i 2008 og 2009, dette medfører at vi må ta utgangspunkt i at selskapene ikke har noen næringseiendommer. Dette

er fordi det er kommet andre verdsettelsesregler for næringseiendommer i 2009, jfr. Ot.prp. nr. 1 2008-2009.

Vi forutsetter at det ikke har skjedd noen verdiendringer på den skattemessige formuesverdien fra 1.januar til rådighetstidspunktet, verken ved naturlig eller eierstyrt verdiøkning/verdinedgang. Dette betyr at det er verdien 1.januar det året overtagelsen gjennomføres som er gjeldende, jfr. arveavgiftsloven § 11A.

I utregningene våre har vi også sett bort i fra at arvingen/gavemottakeren trer inn i arvelaters/givers inngangsverdier, skjermingsgrunnlag og øvrige skattemessige posisjoner tilknyttet aksjene, jfr. skatteloven § 10-33.

Siden vi ser vekk i fra eventuelle inngangsverdier, vil også reglene etter arveavgiftsloven § 14 femte ledd falle bort. Vi forutsetter derfor at det ikke er latent gevinst på aksjene som arves/mottas.

Til slutt tar vi utgangspunkt i at arvingen bruker rabatten på aksjene, slik at arveavgiftsgrunnlaget i 2008 blir 30% av skattemessig formuesverdi (en rabatt på 70%), jfr. arveavgiftsloven § 11A (gjelder for 2008). I 2009 vil arvingen bruke rabatten så langt det lar seg gjøre, som betyr at arvingen får en rabatt på 40% av de 10 første millionene, mens alt overskytende får ingen rabatt, jfr. arveavgiftsloven § 11A.

6.2 Utregning av arveavgiften i 2008 på fiktive bedrifter

6.2.1 Gjeldende lover i 2008

For 2008 vil vi regne ut hva arveavgiften er ved hjelp av aal. §11A (gjelder for 2008). Dette gjør vi for å kunne sammenligne arveavgiften i 2008 i forhold til 2009. Her er det viktig å presisere at de utregningene vi gjør her har ingenting med den rettsregel vi har tolket for den nye loven. Vi vil heller ikke tolke vår egen rettsregel for den gamle arveavgiftsloven, dette fordi det er den nye som er interessant for denne oppgaven. For riktig utregning av arveavgiften har vi først og fremst brukt arveavgiftsloven § 11A (gjelder for 2008), i tillegg har vi brukt Lignings-ABC for 2007/2008. Dette er også det ligningsmyndighetene tar

utgangspunkt i når de foretar utregninger av forskjellige skatte- og avgiftsspørsmål, jfr. Lignings-ABC 2007/2008.

Det første man må ta stilling til ved utregning av arveavgiften er den skattemessige formuesverdi. Selve fastsettelsen av denne verdien slipper vi å tenke på, siden vi har brukt fiktive bedrifter og allerede har satt en verdi på bedriftene. Det andre vi må ta stilling til er at vi må se på tidspunktet på verdsettelsen. I dette eksemplet skal vi regne ut arveavgiften for 2008, følgende er verdien vi har satt på selskapet fra 1.januar 2008, jfr. arveavgiftsloven § 11A (gjelder for 2008) og skatteloven § 4-12.2 ledd. Her kan vi se at selv om arveavgiftsloven § 11A har gjennomgått endringer, så er punktet som omhandler verdsettelsestidspunkt ikke blitt endret siden 2008. Videre når vi skal regne ut arveavgiften, må vi se på hvilket grunnlag arveavgiften skal regnes ut i fra. Vi kan se i lignings-ABC 2007-2008 at arveavgiftsgrunnlaget utgjør 30% av den skattemessige formuesverdien, dette kan vi også se i arveavgiftsloven § 11 A (gjelder for 2008). Dette betyr at ved utregningen av arveavgiften så får arvingen en 70% rabatt på formuesverdien. Vi forutsatte tidligere i oppgaven at denne rabatten skal brukes fullt ut. Når arveavgiftsgrunnlaget er satt, må vi se på satsene som gjelder ved arv i 2008 (Vedtak, 2007). Vi kan se av vedtaket i 2007 at i 2008 var satsene fordelt slik; Arv av verdier opp til 250 000 kroner er avgiftsfrie, de neste 300 000 kronene skal det betales en arveavgift på 8% på, av alt overskytende skal det betales 20%.

6.2.2 Hvordan man regner ut arveavgiften i 2008

Man tar den skattemessige formuesverdien og reduserer denne med en rabatt på 70%. Dette vil si at vi står igjen med 30% av den skattemessige formuesverdien, noe som er grunnlaget for arveavgiften. Videre ser vi at de første 250 000 kronene er avgiftsfrie. De neste 300 000 kronene skal det betales en arveavgift på 8%, vi velger å kalle den første satsen i arveavgiften for trinn 1 i utregningene. Av alt det overskytende skal det betales en arveavgift på 20%. Ved utregningen av 20%-satsen må man ta arveavgiftsgrunnlaget trekke fra den avgiftsfrie satsen og de 300 000 som man skal betale 8% av. Dette betyr at ved trinn 2, som vi kaller det, får vi; $(\text{arveavgiftsgrunnlaget} - 550\,000) * 20\%$. Vi kan se at dersom arveavgiftsgrunnlaget er under

550 000 kroner, så vil ikke trinn 2 i utregningen bli brukt. Da vil man kun bruke 8%-satsen på verdier over 250 000 kroner, man bare opp til og med 550 000 kroner.

6.2.3 Utregning av arveavgift 2008

Utregning av arveavgift, mikroforetak:

Bedrift A			
Skattemessig formuesverdi			750 000
Arveavgiftsgrunnlag			225 000
Trinn 1	0	8 %	0
Trinn 2	0	20 %	0
Arveavgift			0

Utregning av arveavgift, små foretak:

Bedrift B			
Skattemessig formuesverdi			5 000 000
Arveavgiftsgrunnlag			1 500 000
Trinn 1	300 000	8 %	24 000
Trinn 2	950 000	20 %	190 000
Arveavgift			214 000

Bedrift C			
Skattemessig formuesverdi			10 000 000
Arveavgiftsgrunnlag			3 000 000
Trinn 1	300 000	8 %	24 000
Trinn 2	2 450 000	20 %	490 000
Arveavgift			514 000

Utregning av arveavgift, mellomstore foretak:

Bedrift D			
Skattemessig formuesverdi			20 000 000
Arveavgiftsgrunnlag			6 000 000
Trinn 1	300 000	8 %	24 000
Trinn 2	5 450 000	20 %	1 090 000
Arveavgift			1 114 000

Utregning av arveavgift, store foretak:

Bedrift E			
Skattemessig formuesverdi			100 000 000
Arveavgiftsgrunnlag			30 000 000
Trinn 1	300 000	8 %	24 000
Trinn 2	29 450 000	20 %	5 890 000
Arveavgift			5 914 000

Vi har nå regnet ut arveavgiften for noen bedrifter. Disse verdiene er viktige for oss når vi skal svare på spørsmålet om lovgiver oppnår sine formål med endringene i arveavgiftsloven. Dette er fordi vi ønsker å sammenligne disse resultatene med de resultatene vi får i 2009, og på den måten kunne bestemme om det har blitt dyrere/billigere å arve ikke-børsnoterte aksjer i 2009 i forhold til 2008.

6.3 Anvendelse av rettsregel på fiktive bedrifter i 2009 (subsumsjon)

Her vil vi anvende den rettsregel vi har tolket på faktum, i dette tilfellet for å regne ut arveavgiften i 2009. Det å anvende rettsregel på faktum kalles subsumsjon (Boe, 2005). I 2008 brukte vi først og fremst arveavgiftsloven som kilde, i tillegg brukte vi Lignings-ABC 2007/2008. Vi vil i 2009 bruke de samme forutsetningene som vi gjorde i 2008 utregningene.

Arveavgiften i 2009 skal regnes ut på følgende måte (se også tolkning, kapittel 4):

I 2009 er det kun en rabatt på 40%, som vil si at aksjene verdsettes med 60% av den skattemessige formuesverdien. Denne rabatten er det satt noen begrensninger på, som betyr at det er satt et rabatttak på 10 millioner. Det vil si at alle aksjeverdier opp til og med 10 millioner kan få en rabatt på 40%, alt overskytende er det ingen rabatt på, jfr. arveavgiftsloven § 11A. Videre kan vi se at i 2009 så er de første 470 000 kronene avgiftsfrie (Vedtak, 2008). Av de neste 330 000 kronene, skal det betales 6% i arveavgift. Av alt overskytende, skal det betales 10%. (Vedtak, 2008) Vi kan se at arveavgiftssatsene er satt ned i forhold til 2008, samtidig som at det avgiftsfrie beløpet er økt. Utregningen vil på bakgrunn av dette se slik ut; Skattemessig formuesverdi (opp til 10 millioner) * 60%. Alt over 10 millioner vil være verdsatt til 100%. Trinn 1 vil bli arveavgiftsgrunnlaget (men maks 330 000)*6%. Trinn 2 vil bestå av alt overskytende og vil få en arveavgiftssats på 10%. Man må

merke seg at ved utregningen av arveavgiften, må man trekke fra de første 470 000 kronene fra arveavgiftsgrunnlaget, siden disse er fritatt for arveavgift.

I utregningene vil vi kalle det første steget for trinn 1 (arveavgiften av de første 330 000), og det neste steget for trinn 2 (arveavgift av alt overskytende).

Utregning av arveavgiften, mikroforetak:

Bedrift A			
Skattemessig formuesverdi			750 000
Arveavgiftsgrunnlaget			450 000
Trinn 1	0	6 %	0
Trinn 2	0	10 %	0
Arveavgift			0

Utregning av arveavgiften, små foretak:

Bedrift B			
Skattemessig formuesverdi			5 000 000
Arveavgiftsgrunnlaget			3 000 000
Trinn 1	330 000	6 %	19 800
Trinn 2	2 200 000	10 %	220 000
Arveavgift			239 800

Bedrift C			
Skattemessig formuesverdi			10 000 000
Arveavgiftsgrunnlaget			6 000 000
Trinn 1	330 000	6 %	19 800
Trinn 2	5 200 000	10 %	520 000
Arveavgift			539 800

Utregning av arveavgiften, mellomstore foretak:

Bedrift D			
Skattemessig formuesverdi			20 000 000
Arveavgiftsgrunnlaget			16 000 000
Trinn 1	330 000	6 %	19 800
Trinn 2	15 200 000	10 %	1 520 000
Arveavgift			1 539 800

Utregning av arveavgiften, store foretak:

Bedrift E			
Skattemessig formuesverdi			100 000 000
Arveavgiftsgrunnlaget			96 000 000
Trinn 1	330 000	6 %	19 800
Trinn 2	95 200 000	10 %	9 520 000
Arveavgift			9 539 800

6.4 Sammenligning av resultatene etter utregning av arveavgift

6.4.1 Sammenligning

Her vil vi sammenligne de resultatene vi har fått etter utregningene av arveavgiften i 2008 og 2009.

Vi kan se at ved å arve Bedrift A, så må arvingen verken betale arveavgift i 2008 eller i 2009.

Arvingen ville ha betalt 214 000 kroner for å arve Bedrift B i 2008, i 2009 må han betale 239 800 kroner. Disse to avgiftene er relative like, dette selv om avgiften regnes ut på to forskjellige måter. Grunnen er at i 2008 var ikke det avgiftsfrie beløpet like stort som i 2009, men i gjengjeld var rabatten ved verdsettelsen 70% i motsetning til 40% i 2009. Man ser at man må betale 25 800 kroner mer i arveavgift i 2009 enn 2008 ved arv av Bedrift B. Denne forskjellen vil vi også se igjen i neste eksempel.

Her ser vi at arvingen måtte ha betalt 514 000 kroner for å arve Bedrift C i 2008, mens i 2009 må han betale 539 800 for å arve denne bedriften. Også disse er relativt like, dette kommer igjen av aksjerabatten, prosentsatsene og det avgiftsfrie beløpet. I tillegg så er rabattaket i 2009 utnyttet fullt ut i dette eksemplet. Her kan vi se at forskjellen på arveavgiftsbeløpene er lik som i forrige eksempel. Dette er fordi utregningene av disse eksemplene i utgangspunktet er den samme, bare at man regner avgiftene ut på bakgrunn av forskjellige satser. Man kan se at ved alle beløp under 10 millioner vil forskjellen på arveavgiften være 25 800, men dette er kun så lenge arveavgiftsgrunnlaget er større enn det avgiftsfrie beløpet, i tillegg til at man bruker både trinn 1 og trinn 2 i utregningen. Kommer tilbake til dette i den endelige oppsummeringen av utregningene i punkt 6.4.2.

Ved arv av bedrift D, så må arvingen i 2008 betale 1 114 000, i 2009 må han betale 1 539 800 kroner. Her kan vi se at forskjellene mellom avgiften i 2008 og 2009 er relativt større enn i de andre eksemplene. Dette kommer av at i 2009 vil man ikke lenger få aksjerabatt på verdier over 10 millioner. Det betyr at man får en rabatt på 40% på verdier opptil 10 millioner, mens alt overskytende regnes til 100% av den skattemessige formuesverdi. Slik er det ikke i 2008 der man får en 70% rabatt uansett. Man kan også se at denne rabatten gjør at det blir store forskjeller fra 2008 til 2009, selv om arveavgiftssatsene er satt kraftig ned i 2009.

Ved arv av bedrift E, så må arvingen i 2008 betale 5 914 000, mens i 2009 må han betale 9 539 800. Her kan vi se at den relative forskjellen er enda større. Arveavgiften har i 2009 nesten vokst seg dobbelt så stor i 2009 som den var i 2008. Dette kommer igjen av den manglende aksjerabatten på verdier over 10 millioner i 2009.

6.4.2 Oppsummering

For å få en god oppsummering av forskjellene på arveavgiftene fra 2008 til 2009 så har vi laget to diagrammer som viser utviklingen av arveavgiftene mot forskjellige skattemessige formuesverdier. I det første diagrammet så har vi valgt å ha skattemessige formuesverdier opp til 10 millioner, mens i det andre diagrammet (Diagram 2) så har vi tatt for oss de skattemessige formuesverdiene fra 10 millioner og opp til 100 millioner. Tallene vi har brukt er de samme som i eksemplene tidligere.

Diagram 1:

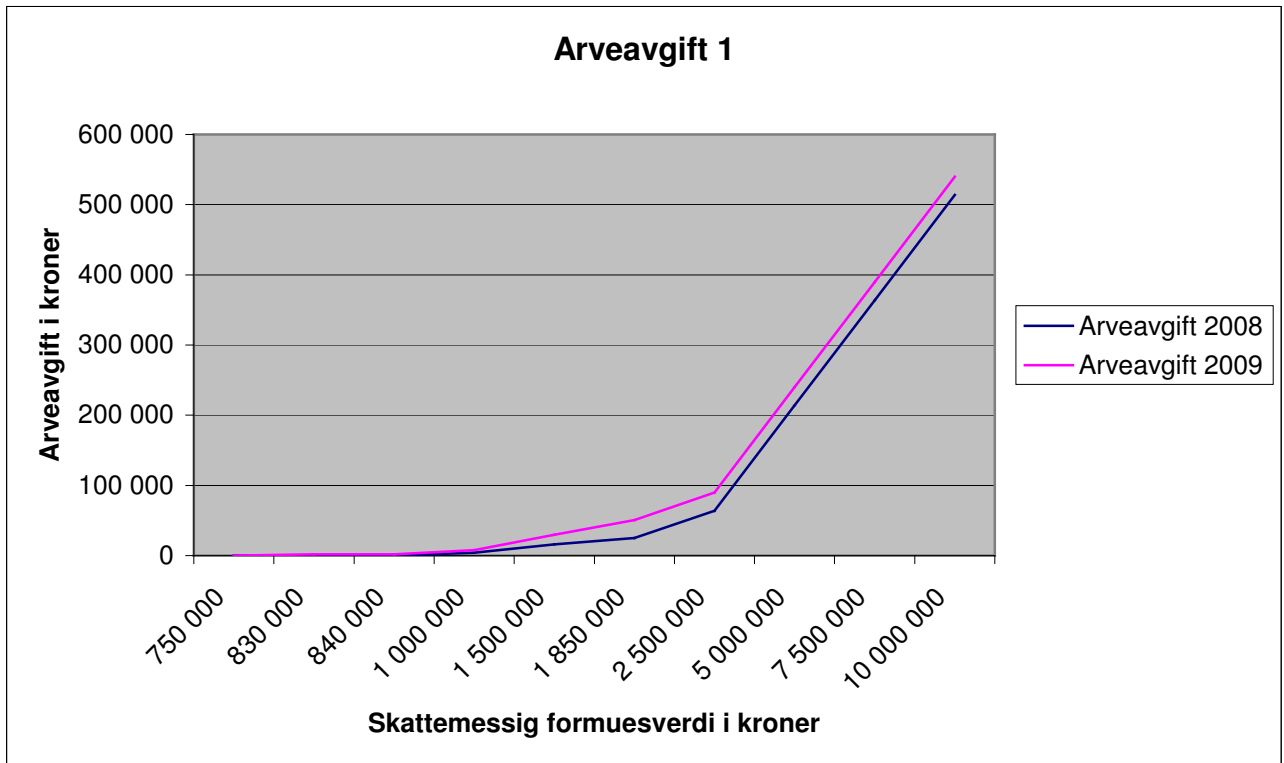
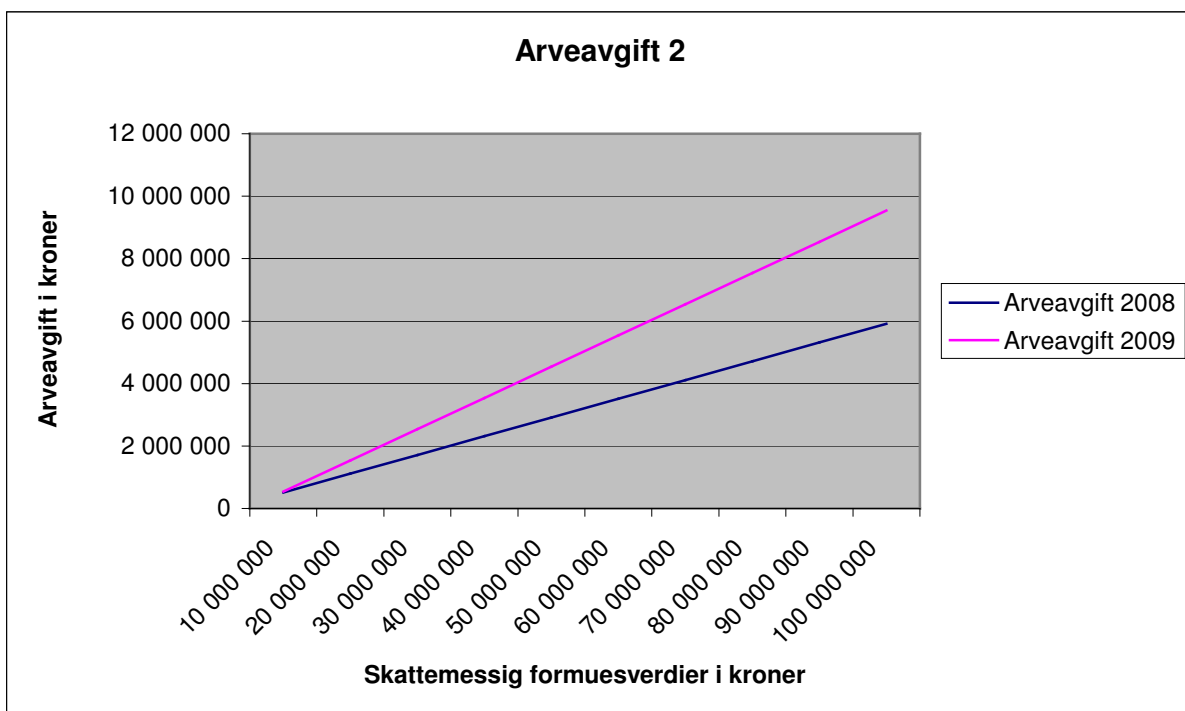

Diagram 2:

I diagram 1, kan man se at fra ca 1 840 000 så er forskjellen på arveavgiften lik opp til og med 10 millioner kroner. Man ser at denne forskjellen er på 25 800, det betyr at for disse skattemessige formuesverdiene er det 25 800 kroner dyrere å arve i 2009 i forhold til 2008. Denne forskjellen er den samme fordi her blir trinn 1 i utregningene brukt fullt ut. Videre ser vi at skal denne forskjellen være konsekvent så må arveavgiftsgrunnlaget for 2008 være minst 550 000, som er summen av det avgiftsfrie beløpet og det første trinnet (300 000) i arveavgiftsberegningen. Havner vi under denne summen, så vil arveavgiftene i årene 2008 og 2009 nærme hverandre, helt til begge blir null. Arveavgiftsgrunnlaget er da under 250 000 og 470 000 for henholdsvis 2008 og 2009. Vi kan også se at for uansett hvilken verdi det er på selskapet, så vil det alltid være dyrere å arve i 2009 enn i 2008. Unntaket er når arveavgiftsgrunnlaget er blitt så lavt, 250 000 i 2008 og 470 000 i 2009, at man ikke lenger trenger å betale arveavgift. Selv om det avgiftsfrie beløpet er høyere i 2009, vil uansett rabatten i 2008 kompensere for dette. Så ved lave skattemessige formuesverdier vil man ikke betale noe i arveavgift i 2008, mens man må betale litt i 2009, som man også ser igjen i diagram 1.

Ser vi på arveavgiften i diagram 2, der de skattemessige formuesverdiene er over 10 millioner kroner, så vil ikke denne forskjellen på 25 800 lenger være gjeldende. Dette kommer av at i 2009 så får man ingen rabatt på skattemessige formuesverdier over 10 millioner, mens i 2008 vil man få en rabatt på 70% uansett skattemessige formuesverdi. Vi kan også se at stigningen i arveavgiften er høyere i 2009 enn i 2008, som betyr at jo høyere den skattemessige formuesverdien er, jo dyrere blir det å arve i 2009 i forhold til 2008.

Det vil altså være dyrere å arve i 2009 i forhold til 2008 uansett hvilke verdi det er på de ikke-børsnoterte aksjene, helt ned til arveavgiften blir null, forutsatt at verdien på aksjene er den samme i 2008 og 2009.

7 Tilpasningsmuligheter

I dette kapitlet tar vi for oss eventuelle mulige måter å tilpasse seg, slik at man slipper å betale deler eller hele arveavgiftsbeløpet. Det er viktig å presisere, som nevnt i innledningen, at metodene ikke er uttømmende. Underveis i arbeidet med forarbeider og lovtekst, dukket det opp mulige tilpasningsmuligheter som personlig belåning av aksjer og eierstyrte disposisjoner i tiden mellom 1.januar og rådighetsservervet. Øvrige muligheter (overføring av aksjer på tidlig tidspunkt, realisasjon eller investering i eiendeler som ikke inngår i skattemessig formuesverdi med omsetningsverdi og fordeling av aksjene på flere arvinger), har for oss vært åpenbare tilpasningsmuligheter vi ønsket å se nærmere på.

I tillegg har vi valgt å ta med et avsnitt om 100% verdsettelse av aksjene, altså ingen verdsettelsesrabatt, og ser dette i sammenheng med kontinuitetsprinsippet. Grunnen er at vi mener det vil være unaturlig å ikke kommentere muligheten for 100 % verdsettelse, når vi i tolkningen har vist at dette er en mulighet.

Ved for eksempel å dybdeintervjue skatteadvokater kunne vi sikkert ha funnet frem til flere tilpasningsmuligheter. Det har imidlertid ikke vært noe stort poeng for oss å finne alle muligheter for å kunne svare på problemstillingen vår. Det viktigste har vært å finne ut om lovgiver har klart å gjøre det vanskeligere å tilpasse seg slik at man slipper å betale hele eller deler av arveavgiften.

7.1 Personlig belåning av aksjer

I Ot.prp. nr. 1 (2008-2009) står det et eksempel på hvordan man kan tilpasse seg slik at arveavgiften faller bort. Eksemplet som Ot.prp. nr. 1 (2008-2009) tar opp omhandler belåning av aksjer i 2008, som betyr bruk av arveavgiftsloven før endringene trådte i kraft. Måten denne belåningen skjer på står i Ot.prp. nr. 1 (2008-2009), og er forklart slik;

De tar utgangspunkt i et ikke-børsnotert aksjeselskap med en skattemessig formuesverdi på 70 millioner kroner. Ut i fra arveavgiftsloven § 11A (gjelder for 2008), så vil en da få et arveavgiftsgrunnlag på 21 millioner kroner (70% rabatt). Arvelater vil da personlig belåne aksjene med 30 millioner kroner. Denne summen føres så inn i selskapet som frisk egenkapital. Den nye skattemessige formuesverdien på selskapet blir da 100 millioner, og en vil få nytt et arveavgiftsgrunnlag på 30 millioner (70% rabatt). Det som skjer så er at arvingen vil i tillegg til aksjene motta det personlige lånet på 30 millioner fra arvelater. Denne gjelden vil så gå som fradrag i arveavgiftsgrunnlaget, som medfører at det totale arveavgiftsgrunnlaget vil bli lik null. Det står videre i Ot.prp. nr. 1 (2008-2009) at etter en ”passende tid”, for å unngå gjennomskjæring, kan arvingen ta ut den kapitalen som arvelater satt inn i selskapet som en kapitalnedsettelse, og håndtere gjelden på 30 millioner kroner.

Vi tar for oss det samme eksemplet, men benytter nå regelverket for 2009. Skattemessig formuesverdi er 70 millioner kroner, og arvelater belåner aksjene personlig med 30 millioner kroner. Den nye skattemessige formuesverdien vil fremdeles være på 100 millioner kroner. Arveavgiftsgrunnlaget blir derimot på hele 96 millioner.. Dette er fordi det kun regnes med en 40% rabatt på de første 10 millionene, og alt overskytende skal beregnes med 100% av verdien, jfr. arveavgiftsloven § 11A . Ved fratrekk av gjelden ser vi at arveavgiftsgrunnlaget blir på 66 millioner kroner. 66 millioner vil også være arveavgiftsgrunnlaget dersom man ikke belåner. Videre kan vi se at uansett hvilken sum man belåner aksjene med, så vil arveavgiftsgrunnlaget uansett bli 66 millioner etter fradrag for gjeld, dette gjelder bare dersom den skattemessige formuesverdien er på 70 millioner. For alle skattemessige formuesverdier over 10 millioner kroner vil man ikke få noen reduksjon i arveavgiftsgrunnlaget ved personlig belåning av aksjene.

Ser man derimot på et eksempel der den skattemessige formuesverdien er på 7 millioner kroner, vil man kunne få effekt av denne type tilpasning. Arvelater tar her opp et personlig lån på aksjene på 3 millioner, dermed vil den nye skattemessige formuesverdien bli på 10 millioner kroner. Etter rabatten på 40%, vil arveavgiftsgrunnlaget bli 6 millioner kroner, jfr. arveavgiftsloven § 11A. Etter fratrekk fra gjelden så blir det endelige arveavgiftsgrunnlaget

på 3 millioner kroner. Ved ikke å belåne aksjene, så vil arveavgiftsgrunnlaget bli 60% av den skattemessige formuesverdien, som er 4,2 millioner kroner, jfr. arveavgiftsloven § 11A. Her kan vi se at arveavgiftsgrunnlaget er blitt redusert med 1,2 millioner kroner ved personlig belåning av aksjene.

Man vil kun få redusert arveavgiftsgrunnlaget ved skattemessige formuesverdier under 10 millioner kroner. Grunnen til dette er at verdier over 10 millioner kroner går inn i arveavgiftsgrunnlaget med 100%.

Endringene lovgiver har gjort i arveavgiftsloven § 11A, demmer opp for den tilpasningsmuligheten det vises til i eksempel av belåning av aksjer i Ot.prp. nr. 1 (2008-2009) punkt 5.1.3. Vi ser at ved skattemessige formuesverdier over 10 millioner kroner, så har lovgiver greid å demme fullstendig opp for tilpasningene. På skattemessige formuesverdier under 10 millioner kroner har man imidlertid bare til en viss grad klart dette. Dette betyr at man fremdeles kan tilpasse seg arveavgiften ved personlig belåning av aksjene før overdragelsen til neste generasjon, men at det nå ikke er like store beløp å spare, siden det kun lar seg gjøre med mindre skattemessige formuesverdier.

Man må midlertidig huske på at lånebetingelsene vil spille en rolle for hvor stor effekt man får på tilpasning på denne måten. Rentekostnader og betaling av avdrag senker effekten av denne typen tilpasning.

I tillegg kan man bli rammet av gjennomskjæring når man foretar en slik type disposisjon, jfr. punkt 2.3 På grunn av oppgavens omfang ønsker vi ikke å gå inn i en diskusjon omkring hvilke konkrete tilfeller som kvalifiserer for gjennomskjæring, men henviser til vilkårene for dette i punkt 2.3. Vi har heller ingen oversikt over hvor vanlig denne type disposisjoner er. Eksemplet er tatt frem som et argument for hvorfor sittende Regjering ønsket en endring i arveavgiftsloven, og trenger ikke nødvendigvis være en vanlig måte å omgå arveavgift på. Vi vil, på usikkert grunnlag, anta at noen vil se på denne type disposisjoner som umoralsk, og unngå dette, spesielt med tanke på muligheten for gjennomskjæring.

7.2 Innlemming av arvingen på et tidlig tidspunkt

Det kan være flere grunner til at det er gunstig å innlemme fremtidig arvtaker tidlig i virksomheten. Vi fokuserer imidlertid på å gjøre tilpasninger for å spare arveavgift, og vil derfor ikke gå noe inn på eventuelle andre fordeler ved å gjøre denne type tilpasning.

Som vi har vist tidligere i oppgaven, benyttes ikke de ikke-børsnoterte aksjenes omsetningsverdi som avgiftsgrunnlag ved fastsettelse av arveavgift. Dersom man antar at myndighetene, ved regelendringer, vil gjøre det dyrere å overdra slike verdier til neste generasjon i fremtiden, kan det være gunstig å overdra ikke-børsnoterte aksjer på et tidlig tidspunkt. Dette kan selvsagt slå begge veier, og er noe man bare kan gjøre antakelser om på lang sikt.

Dersom man i tillegg ser for seg en verdistigning på eget aksjeselskaps aksjer, vil man her kunne oppnå ytterligere en fordel: For det første så overtar sønnen/datteren aksjene på et gunstig arveavgiftsmessig tidspunkt (gitt at det blir dyrere å arve mor/far om for eksempel tjuе år, når disse går av med pensjon), og i tillegg vil sønn/datter få med seg en verdistigning på aksjene. Gitt at man vil få en verdistigning ville den ha medført ytterligere forhøyet arveavgift i fremtiden.

Far eller mor kan selvsagt overføre en andel av sine egne aksjer i virksomheten direkte til sønn/datter. En annen mulig måte å gjøre dette på er ved opprettelse av et holdingselskap.

Et holdingselskap er et aksjeselskap som har alle eller størstedelen av sine aktiva i form av aksjer i andre selskaper (Henriksen, 2005).

I en åtte sider lang artikkel om arveavgift i DN Magasinet 4.april 2009, uttaler skatteadvokat Einar Harboe, partner i advokatfirmaet Harboe & Co: ” Det mest populære verktøyet for

generasjonsskifter i dag er holdingsselskap” Vi sitter imidlertid ikke med noe tallgrunnlag som bekrefter denne påstanden. Ved opprettelsen av holdingselskapet kan man opprette ulike aksjeklasser med ulike rettigheter i selskapet, jamfør asl. § 4-1, første ledd. For eksempel kan man overdra størsteparten av aksjene til arvingen, og definere disse som B-aksjer uten stemmerett. Mor/far sitter på det han/hun har definert som A-aksje, og har full stemmerett. Selv om mor/far kun sitter på en mindre andel av aksjer ilt. til barnet, har han/hun full kontroll på selskapet ved avgjørelser i generalforsamlingen, jfr. asl. § 5-17. Ved enkelte andre beslutninger, som nevnt i asl. § 5-18 til § 5-20 gjelder imidlertid andre krav til flertall.

Vi definerte at lovgiver blant annet har som formål å gjøre det vanskeligere å gjøre tilpasninger for å unngå å betale deler eller hele arveavgiften.

Ved å overdra aksjer til barna tidlig er det som vi har vist mulig å spare arveavgift. Det er da heller ikke noe uttalt mål for lovgiver å hindre folk å overdra aksjer til sine barn før det strengt tatt er nødvendig i forhold til et generasjonsskifte. Men som vi tidligere har påpekt vil den som arver måtte betale mer i arveavgift i 2009 enn i 2008 ved overtakelse av ikke-børsnoterte aksjer. Dermed kan man hevde at lovgiver til en viss grad oppnår sitt formål med endringene i forhold til tilpasningen det er å innlemme arvingen på et tidlig tidspunkt.

7.3 Tiden mellom 1. januar og rådgighetservivet.

Utgangspunktet er at verdistigning som skyldes ordinær drift ikke skal medføre avvikende verdsettelse på aksjene jfr. Ot.prp. nr.1 (2008-2009) pkt. 5.3.3. Her vises det til at eksempler på dette kan være økt omsetning eller nye patenter. Dette betyr at dersom en aksjeeier har planer om å gi over sine aksjer til sin datter i løpet av den nærmeste tiden, men antar at det kommer til å bli en solid omsetningsvekst i løpet av de neste månedene grunnet innpass i nye markeder, kan det lønne seg å vente til nærmere årsskifte med å gi aksjene videre. På denne måten får datteren ”mer for pengene”, hun får selskapets aksjer til lavere arveavgift enn dersom overdragelsen hadde skjedd nærmere årsskifte (etter verdistigningen).

I 2008 skulle man normalt ikke ta hensyn til endringer i selskapets formue i tiden mellom 1.januar og rådighetservervet, jfr. Ot.prp. nr.1 (2008-2009) pkt. 5.3.2. Samme punkt påpeker at dette også gjaldt endringer som var gjort av eierne, som fisjoner, fusjoner, kapitalforhøyelser eller kapitalnedsettelse, i tillegg til endringer som økt fortjeneste og markedssvingninger.

Aal. § 11A tar nå hensyn til "eierstyrte disposisjoner" i tiden mellom 1.januar og rådighetservervet, jfr. kap. 4 i oppgaven. Samtidig er flere av disse eierstyrte disposisjonene etterprøvbare gjennom registrering i Foretaksregisteret og/eller formelle selskapsbeslutninger, jfr. Ot.prp. nr.1 (2008-2009) pkt . 5.3.3. Dette betyr at lovgiver nå har hindret en tilpasningsmulighet som tidligere var mulig.

7.4 Realisasjon eller investering i eiendeler som ikke inngår i skattemessig formuesverdi med omsetningsverdi

Ved fastsetting av den skattemessige formuesverdien til et ikke-børsnotert aksjeselskap er det ligningsverdien på formuesobjekter som inngår, jfr. Lignings ABC 2008-2009. Vi tar i dette eksemplet utgangspunktet i næringseiendom. Slik eiendom inngår i den skattemessige formuesverdien til et ikke-børsnotert aksjeselskap. Ligningsverdien til næringseiendom er i dag betydelig lavere enn eiendommens markedsverdi, jfr. Ot.prp. nr. 1 (2008-2009) punkt 3.1.

Dette har gjort at myndighetene har endret sine verdsettelsesregler for slike eiendommer, jfr. Ot.prp. nr. 1 (2008-2009) punkt 5.2.1. Der ser vi at som en overgangsregel skal ligningsverdien til slik eiendom økes med 60%. Men ligningsverdien skal ikke settes høyere enn 60% av markedsverdien, dersom man kan dokumentere markedsverdien til eiendommen. For næringseiendom som ikke leies ut ser vi at en økning på 60% av ligningsverdien medfører en omtrentlig økning fra 25% til 40% av markedsverdien, jfr. Ot.prp. nr. 1 (2008-2009) punkt 3.1. Er eiendommen derimot brukt som et utleieobjekt, så er det andre verdsettelsesregler som gjelder. Disse står forklart i Ot.prp. nr. 1 (2008-2009) punkt 3.3.1.2.

Uansett hvilke verdisettingsregler som blir brukt, vil aldri næringseiendommen bli verdsatt til markedsverdi. Dette betyr at for et ikke-børsnotert aksjeselskap vil det å eie slike næringseiendommer, være gunstig når man skal finne den skattemessige formuesverdien til selskapet. Dette er fordi at dersom selskapet hadde hatt kapitalen som bankinnskudd, og ikke i næringseiendom, hadde kapitalen blitt satt til omsetningsverdi ved arv, jfr. arveavgiftsloven § 11.

Vi tar utgangspunkt i et ikke-børsnotert aksjeselskap som planlegger å selge en av sine næringseiendommer. Dersom aksjene i samme selskap i nær fremtid i tillegg skal overleveres til en arving, vil det lønne seg for arvingen/mottakeren av selskapet å vente med å selge denne næringseiendommen til etter at han/hun har mottatt aksjene.

La oss si at selskapet selger denne eiendommen i 2008 for 3 millioner kroner. De får da økt sin skattemessige formuesverdi med differansen mellom eiendommens ligningsverdi og salgsverdi. I 2009 blir disse ikke-børsnoterte aksjene så overlevert til arving/mottaker, realisasjonssummen vil dermed inngå i den skattemessige formuesverdien. Hadde derimot selskapet ventet 1 år med salg av denne eiendommen, hadde det vært ligningsverdien til eiendommen som hadde inngått i skattemessige formuesverdien. Ot.prp. nr. 1 (2008-2009) punkt 3.3.1.2 sier at en anslått ligningsverdi på næringseiendommer er 40%. Så ved ikke å selge, så hadde det kun vært 40% av 3 millioner kroner som hadde inngått i den skattemessige formuesverdien. Vi kan på denne måten si at den skattemessige formuesverdien hadde blitt redusert med differansen mellom 3 mill og 1,2 mill (40% av 3 mill.)

Ser vi derimot på det motsatte, altså at det ikke-børsnoterte aksjeselskapet har mye kapital, som bankinnskudd, og i tillegg planlegger å investere i næringseiendom, så lønner det seg å investere i eiendom året før et eventuelt arveoppgjør. Dette fordi at bankinnskudd vil bli verdsatt til omsetningsverdi, mens næringseiendom vil bli verdsatt til ligningsverdi.

På disse måtene kan altså far/mor med lovlige disposisjoner gjøre at arvingen/mottakeren får redusert arveavgift. Det er imidlertid viktig at realisasjonen/investeringen kan begrunnes med

operative hensyn, slik at man ikke blir utsatt for gjennomskjæring. Selv om det er kommet andre verdsettelsesregler for næringseiendom, så vil man likevel tjene på dette med tanke på arveavgiften. Denne tilpasningen er mulig i både 2008, før de nye reglene trådte i kraft, og i 2009. Tilpasningen vil derimot ikke være like stor i 2009 som tidligere år, nettopp på grunn av at ligningsverdien på næringseiendom er oppjustert i 2009.

7.5 Fordeling av aksjene på flere personer

Dersom målet er å spare arveavgift, kan de ikke-børsnoterte aksjene fordeles på flere personer. La oss si at bestemor sitter med ikke-børsnoterte aksjer med et arveavgiftsgrunnlag på 3,76 millioner kroner. Hun har ikke gitt noe til sine etterkommere tidligere.

Dersom hun gir disse til sin sønn vil han måtte betale:

Første 470 000:	0 kr
Neste 330 000:	19 800 kr
Siste 2.96 mill:	296 000 kr
Til sammen:	<u>315 800 kr</u>

La oss heller se på et eksempel der hun velger å fordele aksjene likt til både sønnen og datteren, samt deres til sammen 6 barn. I alt er det da 8 personer som arver, og dermed slipper de å betale arveavgift, fordi hver person får aksjer til et arveavgiftsgrunnlag på 470 000kr (som også er fribeløpet).

Det må imidlertid påpekes at denne måten å omgå arveavgift på ikke nødvendigvis er hensiktsmessig i forhold til den videre styringen av aksjeselskapet, da man nå får flere småaksjonærer fremfor færre store.

Vi antar at det aldri har vært meningen å hindre denne type tilpasning. Likevel er det en måte å spare arveavgift på.

7.6 Verdsettelse til 100 prosent og kontinuitetsprinsippet.

Vi har hele veien i oppgaven vår forutsatt at man bruker rabatten når man verdsetter de ikke-børsnoterte aksjene. I arveavgiftsloven § 11A står det at man *kan* bruke rabatten på 60 prosent. Dette betyr at man også kan verdsette aksjene til 100 prosent av den skattemessige formuesverdien, slik vi har vist i tolkningskapitlet. For at det skal bli lønnsomt å ikke bruke rabatten på aksjene, må det ligge et fremtidig salg inne i bildet. Ot.prp nr. 1 (2008-2009) forteller om kontinuitetsprinsippet som innebærer at arver/mottaker går inn i arvelaters/givers inngangsverdier, skattemessige posisjoner, skjermingsfradrag og skjermingsgrunnlag. Videre ser vi at skatteloven § 9-7 sier at ”dersom arvelaters/givers inngangsverdi er høyere enn aksjens/selskapsandelens arveavgiftsgrunnlag, vil arveavgiftsgrunnlaget utgjøre arve- og gavemottakers inngangsverdi og skjermingsgrunnlag”. Dette gir utslag i fremtidige gevinstbeskatninger ved salg av aksjer. Dersom man bruker rabatten på den skattemessige formuesverdien vil man få et lavere arveavgiftsgrunnlag, og man kan få en lavere inngangsverdi. Setter man arveavgiftsgrunnlaget til 100 prosent av den skattemessige formuesverdien, så får man derimot et høyere arveavgiftsgrunnlag, og man kan da få en høyere inngangsverdi. Har man en lav inngangsverdi (lavt arveavgiftsgrunnlag) så vil man få en høy gevinstbeskatning. Har man derimot en høy inngangsverdi så vil man få en lavere gevinstbeskatning ved salg av aksjene, jfr. skatteloven § 5-1. Dette er fordi at gevinsten utgjør differansen mellom omsetningsverdien og inngangsverdien. Ved all kapitalgevinst skal det betales 28 prosent skatt.

Med tanke på at arveavgiftssatsene er vesentlig lavere enn skattesatsen, vil det lønne seg å sitte med en høy inngangsverdi. Grunnen er at man da får en lavere gevinst, som betyr lavere gevinstbeskatning.

Poenget er at man kan oppnå en total skatte- og avgiftsbesparelse på denne måten. Noen tilpasning med tanke på å redusere eller fjerne arveavgiften er det derimot ikke.

8 Konklusjon

Vår problemstilling var om lovgiver oppnådde sitt formål med endringene i arveavgiftsloven, avgrenset til å gjelde norske ikke-børsnoterte aksjer. Videre definerte vi dette formålet til å være: For det første ønsker lovgiver å få en likere skattlegging av ulike formuesobjekter ved arv, og for det andre ønsker lovgiver å gjøre det vanskeligere å gjøre tilpasninger for å unngå å betale deler eller hele arveavgiften.

Vi har regnet ut arveavgift ved arv av ikke-børsnoterte aksjeselskap av ulik størrelse og sammenlignet arveavgiftsbeløpet man måtte ha betalt i 2008 og etter dagens regelverk. Dette gjorde vi for å se om lovgiver fikk oppfylt første del av formålet med endringen. Utgangspunktet er at alle formuesobjekter skal verdsettes til antatt salgsverdi (omsetningsverdi) ved arv. I 2008 oppnådde man likevel store fordeler ved å arve ikke-børsnoterte aksjer. Verdsettelsesrabatten var hele 70 %, og i tillegg inngår flere av eiendelene i slike selskaper med ligningsverdi (både i 2008 og 2009). Denne verdsettelsesrabatten ble redusert i 2009, og dermed gikk arveavgiften opp, til tross for økt fribeløpsgrense og lavere arveavgiftssatser (økt fribeløpsgrense og lavere arveavgiftssatser gjelder alle formuesobjekter). Dermed kan man si at del én av formålet er oppnådd. Hvorfor lovgiver ikke har fjernet denne rabatten helt, og latt alle eiendelene i aksjeselskapet inngå i verdsettelsen med omsetningsverdi, kan vi bare spekulere i. Et argument kan være at det da vil bli for tungt for neste generasjon å overta familiebedriften, og at bedriftseiere dermed ville få færre incentiver til å drive selskapet på en best mulig måte, siden sønnen/datteren kanskje ikke kunne overta den videre driften.

I tillegg har vi tatt for oss noen (for oss) åpenbare tilpasningsmuligheter for å finne ut om lovgiver har klart å gjøre det vanskeligere å gjøre tilpasningsmuligheter for å unngå å betale deler eller hele arveavgiften. Vi vil, på bakgrunn av vårt arbeid, påstå at de har klart dette, selv om det fremdeles er mulig å overgi aksjene tidlig, fordele arven på flere personer eller realisere/inverstere gunstige formuesobjekter. Vi vil anta at ved å ta hensyn til eierstyrte disposisjoner fra årsskifte til rådighetsvervet, vil myndighetene demme opp for en tilpasningsmulighet det har vært mulig å spare store beløp på. Det samme gjelder ved personlig belåning av aksjene ved skattemessige formuesverdier over 10 millioner kroner.

Oppsummert vil vi på dette grunnlag hevde at lovgiver oppnår sitt formål med lovendringen i arveavgiftsloven. Man har fått en *likere* skattlegging av ulike formuesobjekter ved arv, og man har gjort det *vanskeligere* å gjøre tilpasninger for å unngå å betale deler eller hele arveavgiften.

8.1 Mulige feilkilder som svekker konklusjonen

Det kan finnes feilkilder som svekker vår konklusjon. Disse kan for det første være utregningsfeil, slik at de matematiske resultatene våre ikke stemmer. Videre kan det være svakheter ved tolkningen vår, som gjør at vi har misforstått gjeldende rett.

På samme måte kan det være at vår definisjon av lovgivers formål ikke stemmer med lovgivers egentlige vilje, og dermed vil vi konkludere på feil grunnlag.

I tillegg har vi vært nødt til å gjøre noen forutsetninger i oppgaven, for å gjøre det lettere å sammenligne mellom 2008 og 2009. Få aksjeselskaper er helt like (blant annet når det gjelder eiendeler), derfor vil endringene ramme de ulike selskapene forskjellig.

9 Kildeliste

Arbeiderpartiet (u.å.) *Arbeiderpartiet – Websikon: Rettferdig fordeling*. Hentet 7. april 2009 fra <http://arbeiderparti.no/book.asp?ord=Rettferdig+fordeling>

Arveavgiftsloven (1964). *Lov om avgift på arv og visse gaver av 19. juni 1964 nr. 14*. Hentet 26. januar 2009 fra <http://www.lovdatab.no/all/hl-19640619-014.html>

Arveavgiftsloven (gjelder for 2008) (1964). *Lov om avgift på arv og visse gaver av 19. juni 1964 nr. 14*. Hentet fra: Gjems-Onstad, O. (Red). (2008). *Studenthefte 2008/2009: Skattelover og sentrale forskrifter*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Boe, E. (2005). *Grunnleggende juridisk metode: - En introduksjon til rett og rettstenkning*. Oslo: Universitetsforlaget.

Europakommisjonen (2006). *Den nye SMV-Definisjonen: Brukerveiledning og modellerklæring*. Hentet 24. mars 2009 fra http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/sme_definition/sme_user_guide_no.pdf

Forskrift (1999). *Forskrift til utfylling og gjennomføring mv. av skatteloven av 26. mars 1999 nr. 14*. Hentet 7. april 2009 fra <http://www.lovdatab.no/cgi-wift/ldles?doc=/sf/sf/sf-19991119-1158.html>

Forskrift (2008). *Forskrift om taksering av formues-, inntekts- og fradragposter til bruk ved likningen for inntektsåret 2008 av 18. desember 2008 nr. 1506*. Hentet 25. april 2009 fra <http://www.lovdatab.no/for/sf/fd/xd-20081218-1506.html>

Gisle, J. (2007). Skatt. I: *Jusleksikon* (s. 296-297) Oslo: Kunnskapsforlaget

Henriksen, P. (2005). (Red). Aksjer. I: *Store norske leksikon* (Bind 1, s. 148)

Oslo: Kunnskapsforlaget.

Henriksen, P. (2005). (Red). Holdingselskap. I: *Store norske leksikon* (Bind 7, s. 108)

Oslo: Kunnskapsforlaget.

Innst. O. nr. 1 (2008–2009). *Innstilling fra finanskomiteen om skatte- og avgiftsopplegget 2009 – lovendringer*. Oslo: Finanskomiteen. Hentet 2. april 2009 fra

<http://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Odelstinget/2008-2009/inno-200809-001/>

Johannesen, A., Kristoffersen, L. & Tufte, P. A. (2004). *Forskningsmetode: For økonomisk-administrative fag*. Oslo: Abstrakt forlag.

Knoph, R. (2004). *Knops oversikt over Norges rett*. Oslo: Universitetsforlaget.

Nygaard, N. (1999). *Rettsgrunnlag og standpunkt*. Bergen: Universitetsforlaget.

Oslo Børs (2007). *Årsstatistikk: Antall selskaper notert ved årsslutt*. Hentet 28. april 2009 fra [http://www.oslobors.no/Oslo-Boers/Statistikk/AArsstatistikk/\(index\)/0/\(year\)/2007](http://www.oslobors.no/Oslo-Boers/Statistikk/AArsstatistikk/(index)/0/(year)/2007)

Ot.prp. nr. 1 (2008-2009). *Skatte- og avgiftsopplegget 2009 – lovendringer*. Oslo: Finansdepartementet. Hentet 6. januar 2009 fra <http://www.regjeringen.no/nb/dep/fin/dok/regpubl/otprp/2008-2009/otprp-nr-1-2008-2009-.html?id=528971>

Ramm, B. & Thorsen, L. F. (2009, 4./5. april). Arvegodset. *DN Magasinet*, s. 38-46.

Skattedirektoratet (2008). *Lignings-ABC 2007/08*. Bergen: Fagbokforlaget.

Skattedirektoratet (2009). *Lignings-ABC 2008/09*. Bergen: Fagbokforlaget.

Skatteloven (1999). *Lov om skatt av formue og inntekt av 26. mars 1999 nr. 14*.

Hentet 26. januar 2009 fra <http://www.lovdata.no/all/hl-19990326-014.html>

St.prp. nr. 1 (2008-2009). *For budsjettåret 2009: Skatte-, avgifts- og tollvedtak*. Oslo: Finansdepartementet. Hentet 3. april 2009 fra <http://www.regjeringen.no/nb/dep/fin/dok/regpubl/stprp/2008-2009/stprp-nr-1-2008-2009--2.html?id=530351>

Statistisk Sentralbyrå (2007). *Bedrifter og føretak*. Hentet 28. april 2009 fra <http://www.ssb.no/naeringsliv/>

Stortinget (2008). *Lovarbeidet*. Hentet 28. mars 2009 fra <http://www.stortinget.no/no/Stortinget-og-demokratiet/Arbeidet/Lovarbeidet/>

Universitet i Tromsø (2008). *Fagplan for 1. avd. master i rettsvitenskap*. Hentet 28. mars 2009 fra <http://uit.no/jus/5657/>

Vedtak (2007). *Vedtak om avgift til statskassen på arv og gaver for budsjetterterminen 2008 av 28. november 2007 nr. 1384*. Hentet 24. mars 2009 fra <http://www.lovdatab.no/for/sf/sv/xd-20071128-1384.html>

Vedtak (2008). *Vedtak om avgift til statskassen på arv og gaver for budsjetterterminen 2009 av 27. november 2008 nr. 1290*. Hentet 27. mars 2009 fra <http://www.lovdatab.no/for/sf/sv/xd-20081127-1290.html>

Vedlegg 1

SV: Analyse av virkning av politisk idé. Endring i arveavgiftsloven. Bacheloroppgave ved Høgskolen Stord/Haugesund

Fra: **Sandum, Roger Østlie** (Roger.Sandum@fin.dep.no)

Sendt: 10. februar 2009 13:42:04

Til: 'Audun Melby' (audunmelby@hotmail.com)

Hei Audun!

Lovgiver er som kjent Stortinget, ikke departementet, så i den grad lovgiver vil mene noe ut over det som ligger i forarbeidet til loven så er nok det rett adresse. For øvrig vil jeg nok tro at det er best for dere, som etter det jeg forstår har en vitenskapelig og ikke journalistisk eller litterær tilnærming til dette, å forholde dere til de skriftlige kildene som finnes på Stortingets nettsider. Foruten Ot.prp'en vil innstillingen fra komiteen og muligens referatet fra behandlingen kunne belyse det dere er ute etter. Lovgivers formål vil fremgå av de nevnte kilder.

Med vennlig hilsen

Roger Sandum

.....
Statssekretær, Finansdepartementet

State Secretary, Ministry of Finance

Telefon/Phone: +47 22 24 41 14

Mobil/Mobile: +47 932 55 954

Web: www.regjeringen.no/fin

Fra: Audun Melby [mailto:audunmelby@hotmail.com]

Sendt: 9. februar 2009 20:54

Til: Sandum, Roger Østlie

Emne: Analyse av virkning av politisk idé. Endring i arveavgiftsloven. Bacheloroppgave ved Høgskolen Stord/Haugesund

God dag!

Vi er tre studenter ved høgskolen Stord/Haugesund som skriver bacheloroppgave med problemstillingen: "**Oppnår lovgiver sitt formål med endringene i arveavgiftsloven?**"

Vi har avgrenset besvarelsen til kun å omfatte arv av ikke-børsnoterte aksjer.

Grunnen til at vi henvender oss såpass høyt opp i systemet som til deg, er at ditt svar vil ha svært relevant betydning for vårt arbeid. Vi håper derfor at du tar deg noen minutter til å svare på vårt spørsmål.

Det vi ønsker å ha avklart er: **Hva er lovgivers formål, hva vil lovgiver oppnå med endringene i arveavgiften?** (arv av ikke-børsnoterte aksjer)

I Ot.prp.nr 1 2008-2009 begrunnes endringene med begrep som "økt likebehandling, en mer rettferdig utforming av arveavgiften og en bedre fordelingsprofil". Vi er opptatt av hva som ligger bak disse begrepene.

På forhånd tusen takk!

MVH
Audun Melby
Eivind Knudsen
Vegard Nortveit

Vedlegg 2

Arveavgiften

Fra: **Vogt Line** (line.vogt@stortinget.no)

Sendt: 30. mars 2009 10:36:11

Til: audunmelby@hotmail.com

Hei

Takk for epost ifm deres bacheloroppgave. Regjeringens argumenter for å endre arveavgiften er beskrevet i Ot prp nr (2008-2009). Dette er også omtalt i pressemeldinger som dere finner på budsjettportalen på Finansdepartementets hjemmeside. Dersom dere ønsker ytterligere presisering kan dere ta kontakt med finansdepartementet.

For informasjon om stortingets behandling av Ot prp nr 1 (2008-2009) viser vi til odelstingets innstilling, Innst O nr (2008-2009) som dere finner på stortinget.no.

Vi syns at argumentene er beskrevet godt i disse dokumentene.

På vegne av Torgeir Micaelsen

Line Vogt

Økonomisk rådgiver

Arbeiderpartiets stortingsgruppe.

Her er mailen vi rettet til finanskomitéen (det var denne Torgeir Micaelsen svarte på):

Analyse av virkning av politisk idé. Endring i arveavgiftsloven. Bacheloroppgave ved Høgskolen Stord/Haugesund.

Fra: **Audun Melby** (audunmelby@hotmail.com)

Sendt: 25. februar 2009 09:23:34

Til: finans@stortinget.no

God dag!

Vi er tre økonomistudenter ved Høgskolen Stord/Haugesund som skriver bacheloroppgave med problemstillingen: "**Oppnår lovgiver sitt formål med endringene i arveavgiftsloven?**"

Vi har avgrenset besvarelsen til kun å omfatte arv av ikke-børsnoterte aksjer.

Det vi ønsker å ha avklart er: **Hva er lovgivers formål, hva vil lovgiver oppnå med endringene i arveavgiften?** (arv av ikke-børsnoterte aksjer)

I Ot.prp.nr 1 2008-2009 begrunnes endringene med begrep som "økt likebehandling, en mer rettferdig utforming av arveavgiften og en bedre fordelingsprofil". Vi er opptatt av hva som ligger bak disse

begrepene.

På forhånd tusen takk!

MVH
Audun Melby
Eivind Knudsen
Vegard Nortveit